

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

DUSTI-HENGESSÄ

Vertaisryhmätoiminta väkivallan ehkäisyn ja kotouttamisen
välineenä sekä asiakkaan kokemuksena

Mika Vääränkivi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op

Toukokuu 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mika Vääränkivi	Sivumäärä 44 ja 18 liitesivua
Työn nimi DUSTI-HENGESSÄ. Vertaisryhmätoiminta väkivallan ehkäisyn ja kotouttamisen välineenä sekä asiakkaan kokemuksena	
Ohjaava opettaja Juha Niiranen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Lyömätön Linja Espoossa / Jari Hautamäki	
Tiivistelmä <p>Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida maahanmuuttajataustaisille miehille suunnattu vertaisuuteen perustuvan ryhmäohjelman jatkoryhmä yhdessä Espoon maahanmuuttajapalvelujen ja väkivallan ehkäisy- ja katkaisutyötä tekevän Miehen Linjan kanssa.</p> <p>Ryhmäohjelman tavoitteena oli ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa sekä vahvistaa ryhmään osallistuneiden miesten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opinnäytetyössä arvioidaan toiminnan onnistumista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.</p> <p>Toisena opinnäytetyön toiminnallisena tavoitteena oli laatia artikkeli valmisteilla olevaan Miehen Linjan toimintaa käsittelevään kirjalliseen tuotokseen. Artikkelin tarkoituksena oli selvittää vertaisryhmään osallistuneiden miesten kokemuksia ryhmätoiminnasta ja sen sisällöistä. Artikkeli pohjautuu ryhmätoiminnassa ja asiakkaiden yksilöhaastatteluissa tuotetusta puheesta koottuun aineistoon.</p> <p>Ryhmätoiminnan järjestelyt onnistuvat hyvin ja se näkyi ryhmän miesten sitoutuneisuudessa; kahdeksasta ryhmään osallistuneesta miehestä paikalla oli keskimäärin 6-7. Ryhmäohjelman alkuperäissuunnitelman mukaisesta rakenteesta jouduttiin luopumaan; ryhmän miehet otettiin mukaan käsiteltävien teemojen suunnitteluun.</p> <p>Miesten kokemus ryhmästä oli hyvin positiivinen. Parasta kaveruutta tarkoittavan Dusti -nimen saaneen ryhmän jatkoryhmässä oli ystävien näkeminen sekä oman elämäntarinansa kertoneen suomalaisen miehen vierailu ryhmässä.</p>	
Asiasanat lähisuhdeväkivalta, kotouttaminen, vertaisryhmät, ryhmätoiminta, maahanmuuttajatyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Mika Vääränkivi	Number of Pages 44 Attachment pages 18
Title IN THE SPIRIT OF DUSTI. Peer Support Group as a Tool for Social Integrating and Prevention of Violence and the Client's Experiences of the Group	
Supervisor Juha Niiranen	
Subscriber and/or Mentor Lyömätön Linja Espoossa / Jari Hautamäki	
Abstract <p>The aim of this thesis was to design, implement and evaluate a follow-up peer support based group program for men with immigrant backgrounds. The original group, which the men named Dusti (meaning friendship), as well as the follow-up group were organised in cooperation with Espoo immigrant services and Miehen Linja, an organisation preventing and breaking off the cycle of violence.</p> <p>The aim of the group program was to prevent domestic violence and support the social integration of these men into the Finnish society. This thesis evaluates the success rate in relation to the objectives.</p> <p>The other objective of this thesis was to prepare an article for the upcoming book dealing with the operation of Miehen Linja. The purpose of the article was to examine the experiences of the men who took part in the group and their thoughts of its contents. The article is based on the material collected from the group activities and individual interviews.</p> <p>The group program was organized well, which contributed to the high attendance rate; in average six to seven of the eight men taking part in this project attended each group session. The original structure of the group program had to be abandoned and the men were included in planning the themes.</p> <p>The men experienced the group in a very positive way. According to them, the best part of the group was meeting friends and the visit of a Finnish man, who told them his own story.</p>	
Keywords domestic violence, integration, peer group guidance, immigrant work	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	7
2.1 Lähisuhde- ja perheväkivalta	8
2.1.1 Käsitteen taustaa.....	8
2.1.1 Monet muodot.....	8
2.1.3 Suomalainen lähisuhde- ja perheväkivalta.....	9
2.1.4 Miesten väkivaltatyö osana perheväkivallan vastaista työtä Suomessa....	11
2.2 Lyömätön Linja Espoossa	12
2.2.1 Miehen Linja.....	14
2.3 Kotouttamiseen liittyvät käsitteet	16
2.3.1 Maahanmuuttajataustainen henkilö.....	16
2.3.2 Integraatio ja kotouttaminen.....	16
2.3.3 Espoon maahanmuuttajapalvelut.....	18
2.3.4 Vertaisryhmätoiminta osana kotouttamista.....	18
3 PRODUKTIN TUOTTAMINEN PROSESSINA JA OSANA PROJEKTIA	21
3.1 Yhteistyön käynnistyminen Espoon Lyömättömän Linjan kanssa	21
3.2 Tutkimustiimityöskentely osana tutkimushankkeen valmistelua	22
3.3 Ryhmätoiminnan suunnittelu.....	24
3.4 Ryhmätoiminnan toteutus ja arviointi.....	25
3.5 Tutkimusmenetelmälliset seikat	27
3.5.1 Monentyyppistä triangulaatiota.....	27
3.5.2 Tutkimustehtävien tarkentaminen.....	28
3.5.3 Artikkelin aineistonkeruumenetelmät.....	28
3.5.4 Aineiston käsittely.....	29
3.5.5 Tutkimusetiikka.....	30
4 TULOKSET JA PÄÄTELMÄT	31
4.1 Toiminnan ja tulosten arviointi	31
4.1.1 Dusti -jatkoryhmän toteuttaminen, puitteet: arvosana 9.....	31
4.1.2 Ryhmän suunnittelu: arvosana 8.....	32
4.1.3 Ryhmälle asetettujen tavoitteiden toteutuminen: arvosana 8.....	33
4.1.4 Tutkimusprosessi: arvosana 8.....	37
4.2 Tulosten tarkastelu ja pohdinta	38
4.2.1 Huomioita ryhmätoiminnasta.....	38
4.2.2 Ryhmätoiminnan merkityksestä.....	40
LÄHTEET	41
LIITTEET	45
Liite 1: Artikkelijatkoryhmän kokemuksista	45
Liite 2: Teemahaastattelun runko	62

1 JOHDANTO

Sosiaalisia ongelmiin voidaan puuttua sekä ehkäisevän että korjaavan työn keinoin. Kumpaakin työtä tarvitaan, mutta viime aikoina sekä julkisella että kolmannella sektorilla ollaan kiinnitetty huomiota etenkin ehkäisevän työn kehittämiseen. Se näkyy julkisella puolella mm. Sosiaali- ja terveysministeriön ja järjestösektorilla toimintaa rahoittavan Raha-automaattiyhdistyksen strategisissa linjauksissa. Sekä STM:n kansallisessa Kaste-kehittämishjelmassa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 4) että RAY:n avustusstrategiassa (Raha-automaattiyhdistys 2007) korostetaan nimenomaan (ennalta)ehkäisevän työn tärkeyttä.

Myös aiemmin liki pelkästään lähisuhdeväkivallan katkaisuun asiakastyössään keskittynyt Lyömätön Linja Espoossa on alkanut kehittää toimintaansa väkivaltaa ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Etenkin Lyömätön Linja Espoossa -toimintaan kuuluva, maahanmuuttajatyöhön erikoistunut Miehen Linja on suunnannut resurssejaan yhä tiiviimmin ennaltaehkäisevään työhön ja sen kehittämiseen. Tästä työstä hyvänä esimerkkinä toimii maahanmuuttajamiehille suunnattu lähisuhdeväkivaltaa ennaltaehkäisevä ryhmätoiminta, jota on järjestetty vuodesta 2008 lähtien yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Pilottiryhmä toteutettiin syksyllä 2008 yhteistyössä Miehen Linjan tärkeän yhteistyökumppanin, Espoon maahanmuuttajapalvelujen, kanssa. Idea ryhmästä tuli maahanmuuttajapalvelujen työntekijöiltä ja ryhmä muodostettiin heidän asiakaskunnastaan. Tausta-ajatuksena oli, että miesryhmä voisi tukea perheiden dynamiikkaa ja haastaa miehiä keskustelemaan puolisoiden kanssa. (Peltonen & Tassopoulos 2010, 6-7). Toisena tavoitteena oli vahvistaa miesten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan osana maahanmuuttajapalvelujen järjestämää koko perheelle suunnattua kotouttamistoimintaa (Tassopoulos 2010, 1).

Pilottiryhmään osallistui kaiken kaikkiaan kymmenen samalta kielialueelta Aasiasta suomeen pakolaisena tullutta miestä, jotka olivat iältään 18-40 -vuotiaita ja jotka olivat asuneet Suomessa alle neljä vuotta. Ryhmän ohjelma koostui kymmenestä ryhmäkerrasta sekä loppurekestä. Ryhmässä vallinnutta tunnelmaa kuvaa hyvin mies-

ten ryhmälle antama nimi Dusti (kuvio 1), joka suomennettuna tarkoittaa ystävyyttä tai kaveruutta (emt. 7).

Kuvio 1. Dusti -ryhmän tekemä taulu, jossa on ryhmäläisten ja ohjaajien kädenjäljet

Pilottiryhmä sai jatkoa keväällä 2009 järjestetyn Dusti -jatkoryhmän muodossa. Siihen osallistui kahdeksan syksyn ryhmässä mukana ollutta miestä. Jatkoryhmän puitteet olivat samansuuntaiset kuin syksyllä: ryhmäohjelma järjestettiin Lyömätön Linja Espoossa -toiminnan tiloissa Espoon Leppävaarassa ja ohjaajina toimivat Miehen Linjasta Kostas Tassopoulos sekä Miika Peltonen. Maahanmuuttajapalveluista mukana oli ohjaaja Nasim Arshadi, joka toimi myös miesten linkkinä ryhmätoimintaan ja tulkkina ryhmäkeskusteluissa.

Tämä helmi-toukokuussa järjestetty Dusti -jatkoryhmä on toiminnallisen opinnäytetyöni aihe. Liityin mukaan ohjaajatiimiin tammikuussa 2009, jolloin alkoi jatkoryhmän suunnitteluvaihe. Osa opinnäytetyötäni on näin ollen aktiivinen jatkoryhmän suunnittelu-, toteutus- ja arviointiprosessiin osallistuminen.

Hyvärinen (2006, 47) esittää Miehen Linjan toimintaa tarkastelevan opinnäytetyönsä pohdinnassa, että jatkotutkimuksena voisi selvittää asiakkaiden kokemuksia Miehen Linjan toiminnasta. Tämä opinnäytetyö tarttuu osaltaan ajatukseen, sillä produktiin si-

sältyy Dusti -jatkoryhmään osallistuneiden miesten kokemuksia avaavan artikkelin kirjoittaminen. Artikkelin pohjautuu keräämääni laadulliseen aineistoon: ryhmäkertojen aikana tuotettuun puheeseen, ryhmäohjelman jälkeen toteutettuihin yksilohaastatteluihin sekä ryhmäkertojen aikana keräämääni havaintomateriaaliin. Artikkelin tarkoitus julkaista Miehen Linjan toimintaa käsittelevässä kirjallisessa tuotoksessa.

Edellä mainitun kirjallisen tuotoksen aikaan saamiseksi Miehen Linjassa ollaan valmisteltu vuonna 2009 tutkimushanketta, joka olisi tarkoitus toteuttaa varsinaisesti vuosina 2010-2012. Tässä hankkeessa ovat mukana Lyömätön Linja Espoossa -toiminnan ja siihen kuuluvan Miehen Linjan lisäksi Turun Yliopisto, Humanistinen ammattikorkeakoulu sekä Espoon maahanmuuttajapalvelut. Tutkimushankkeessa mukana olevat toimijat ovat valmistelleet hanketta muutaman kuukauden välein kokoon-tuneessa tutkimustiimissä.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostuu näin ollen kolmesta osasta:

- jatkoryhmän toteuttamisesta osana ohjaajatiimiä
- laadullisen aineiston keräämisestä ja analysoinnista sekä siihen pohjautuvan, ryhmäkokemuksia avaavan artikkelin kirjoittamisesta
- tutkimushankkeen valmistelusta osana tutkimustiimiä

Tässä opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa kuvaan ja tarkastelen kyseisiä osioita. Lisäksi avaan produktin kannalta oleellisia käsitteitä sekä sitä kontekstia, johon produkti liittyy ja jossa sitä on tehty.

2 TIETOPERUSTA

Koska opinnäytetyön aiheena on Lyömätön Linja Espoossa –toimintaan kuuluvan Miehen Linjan ja Espoon maahanmuuttajapalvelujen yhteistyönä toteuttama maahanmuuttajataustaisille miehille tarkoitettu lähisuhde- ja perheväkivaltaa ennaltaehkäisevä ja kotouttava vertaisryhmätoiminta, lienee paikallaan avata muutamia tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä.

2.1 Lähisuhde- ja perheväkivalta

2.1.1 Käsitteen taustaa

Suomessa on perinteisesti käytetty käsitettä perheväkivalta kuvaamaan perheissä ja lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa (Säävälä & Pohjoisvirta & Keinänen & Salonen 2006, 13). Sana perheväkivalta vakiintui suomalaiseen kielenkäyttöön 1980-luvulla (Peltoniemi 1984, 28). Nykyisin käsitettä käytetään kuvattaessa ydinperheeseen (vanhemmat ja heidän lapsensa) kuuluvien jäsenten välistä väkivaltaa (Säävälä ym. 2006, 14).

Perheväkivalta-sanalle on 2000-luvun alussa syntynyt myös termi lähisuhdeväkivalta korostamaan sitä, että väkivallankäyttäjä voi olla myös seurustelukumppani, entinen puoliso tai muu läheinen henkilö (Kaitue & Noponen & Slåen 2007, 12). Väkivallan sukupuolittuneisuuden alettiin kiinnittää huomiota Suomessa 1990-luvulla, jolloin yleistyi käsite naisiin kohdistuva väkivalta (Pehkonen 2003, 7). Väkivallan kohdistuessa entiseen tai nykyiseen kumppaniin voidaan käyttää nimitystä parisuhdeväkivalta (Säävälä ym. 2006, 14). Parisuhdeväkivalta onkin lähisuhdeväkivallan yleisin muoto (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 16).

Perheissä ja lähisuhteissa tapahtuva väkivaltaa voidaan siis kuvata monenlaisilla termeillä riippuen siitä, mitä asian käsittelyssä halutaan korostaa. Tässä tutkimuksessa käytän Espoon Lyömättömän Linjankin käyttämää termiä lähisuhde- ja perheväkivalta, joka nykyisin lienee yleisimmin käytetty muoto ammatillisessa ja tieteellisessä kontekstissa puhuttaessa läheisten ihmisten toisiinsa käyttämästä väkivallasta.

2.1.1 Monet muodot

Peltoniemi (1984, 28) määritteli 1980-luvulla perheväkivallan ruumiilliseksi väkivallaksi tai sillä uhkaamiseksi, kun tekijällä ja uhrilla on emotionaalisesti läheinen suhde. Niistä päivistä perheessä tapahtuvan väkivallan määritelmää on laajennettu moneen otteeseen – ja todettu, että sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti (mm. Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 17).

Valtakunnallinen perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn tähtäävä lastensuojelujärjestö Ensi- ja turvakotien liitto (emt. 17) on jakanut parisuhdeväkivallan kolmeen muotoon: fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. Tämä karkea jaottelu

pätee myös muuhun perheväkivaltaan, kuten lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan (Kaitue ym. 2007, 12).

Fyysiseksi väkivallaksi luetaan kaikenlainen väkivaltainen toiminta, josta aiheutuu fyysistä haittaa, kuten vammojen tuottaminen, lääkehoidotta jättäminen tai vapauden riistäminen fyysisesti (Perttu 1999, 13).

Henkistä väkivaltaa on Pertun (1999, 13) mukaan mikä tahansa toiminto, joka joka vähentää henkilön tietoisuutta itsestään, itsekunnioitusta ja omanarvontunnetta. Tällaiseksi voidaan katsoa kontrollointi, sosiaalinen eristäminen, uhkailu, pelottelu, kiusaaminen, alistaminen ja nöyryyttäminen (emt. 13). Väkivallan uhka ja siitä aiheutuva henkinen tuska, kuten pelko, ovat parisuhdeväkivallan yleisimpiä oireita (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 18). Usein parisuhdeväkivallassa koetaan pahimmaksi juuri fyysisen väkivallan uhka ja pelon tunne (Lundberg-Love 2006, 15).

Seksuaalinen väkivalta käsittää Pertun (1999, 13) mukaan kaikenlaisen henkilöön kohdistuvan seksuaalisen toiminnan, johon hän ei ole suostunut. Seksuaalisesta väkivallasta on kysymys myös jos toinen osapuoli ryhtyy seksuaaliseen kanssakäymiseen painostuksen alla tai peläten kieltäytymisestä aiheutuvaa reaktiota (Kaitue ym. 2007, 14-15). Seksuaalinen väkivalta voi olla samalla sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 18).

Parisuhdeväkivallan muodoiksi voidaan nimetä myös mm. taloudellinen, sosiaalinen, uskonnollinen väkivalta (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 18), kunniaväkivalta (Kaitue ym. 2007, 18), uhkailu sekä piilevä väkivalta (Perttu & Söderholm 1998, 4). Lapsen kohdistuvaa väkivallasta on niin ikään erotettavissa monia muotoja, kuten kemiallinen väkivalta, kuritusväkivalta sekä seksuaalinen hyväksikäyttö (Ellonen ym. 2007, 15). Nämä muodot voidaan myös sisällyttää laajempien käsitteiden - fyysinen, henkinen, seksuaalinen väkivalta - alle (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 18). Tarkempi väkivallan muotojen jaottelu voi olla avuksi käytännön auttamistyössä (Säävälä ym. 2006, 17).

2.1.3 Suomalainen lähisuhde- ja perheväkivalta

Perheväkivalta tunnustettuna sosiaalisena ongelmana on varsin nuori. Suomessa perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan alettiin kiinnittää huomiota 1960-luvun lop-

pupuolella, jolloin huomio keskittyi lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 9). 1970-luvulla alettiin tehdä ensimmäisiä kyselyselvityksiä naisten kokemasta väkivallasta (Germain & Mattila & Polkunen-Gartz & Törnroth 1978, 7). Laajemmassa määrin perheessä tapahtuvan väkivallan laajuutta alettiin tutkia vasta 1990-luvun loppupuolella kansainvälisen painostuksen saattelemana (Husso 2003, 13).

Suomalaista perheväkivaltaa on tutkittu muun muassa kyselytutkimuksilla ja viranomaistilastojen avulla. Ensimmäinen laaja naisten kokemaa väkivaltaa kartoittava tutkimus - Usko toivo, hakkaus - toteutettiin 1997. Sen mukaan 22 prosenttia parisuhhteissa elävistä naisista oli joutunut nykyisen puolison tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi (Heiskanen & Piispa 1998, 19). Vuonna 2005 toteutetun uusintakyselyn perusteella tilanne on pysynyt jokseenkin ennallaan (Piispa ym. 2006, 44). Tilastojen mukaan Suomi onkin Länsi-Euroopan parisuhdeväkivaltaisimpia maita; täällä naisiin kohdistuva fyysinen parisuhdeväkivalta on lähes kolme kertaa yleisempää kuin esimerkiksi Ruotsissa (Husso 2003, 16).

Maahanmuuttajanaisten kohtaamaa väkivaltaa on tutkittu varsin vähän aikaa (Korhonen & Ellonen 2007, 17). Suomessa sen muotoja ja laajuutta on selvitetty mm. poliisin tilastoinnin avulla. Esimerkiksi vuonna 2005 poliisin tietoon tuli noin 1200 tapaus, jossa väkivalta- tai uhkausrikoksen kohteena oli maahanmuuttajanainen. Tapauksista 6 prosenttia oli seksuaalista, 72 % muuta fyysistä väkivaltaa ja 22 % väkivallalla uhkaamista. Tapauksista yli viidennes oli parisuhdeväkivaltaa (emt. 51). Rikoksesta epäillyistä yli puolet oli suomalaisia (emt. 46).

Poliisin aineistoon perustuvien selvitysten perusteella maahanmuuttajanaisiin kohdistuvassa väkivallassa on havaittavissa hyvin vähän piirteitä, jotka poikkeaisivat muusta naisiin kohdistuvasta väkivallasta (Korhonen & Ellonen 2007, 51). Länsimaisista väkivallan muodoista poikkeaviksi piirteiksi on mainittu haitallisten perinteiden ylläpito – esimerkkeinä tyttöjen ympärileikkaukset, vanhempien etukäteen järjestämät pakkoavioliitot ja perheen ja yhteisön kunniaan liittyvät väkivallanteot (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 32).

Lasten perheessä kokemaa väkivaltaa on selvitetty laajoilla kyselytutkimuksilla vuosina 1988 ja 2008. Tulosten mukaan sekä henkistä että lievää fyysistä väkivaltaa koke-

neiden osuus on vähentynyt merkittävästi 20 vuodessa. Silti vuoden 2008 tutkimuksessa jopa puolet 15-vuotiaista lapsista kertoi kokeneensa henkistä ja lähes 40 % fyysistä väkivaltaa vanhempien tekemänä (Ellonen & Kääriäinen & Salmi & Sariola 2008, 63).

Perheväkivalta on käytännön kokemusten ja tilastojen perusteella vahvasti sukupuolistunutta: tekijänä on useimmiten mies (Husso 2003, 16). Tämä näkyy esimerkiksi viranomaisraportteissa: poliisin tietoon vuonna 2007 tulleesta noin 4000 ydinperheen sisäisestä pahoinpitelytapauksesta 71 prosenttia kohdistui naiseen, 15 % mieheen ja 14 % lapseen (Salmi & Lehti & Sirén & Kivivuori & Aaltonen 2009, 9). Lukuja tarkastellessa täytyy muistaa, että vain murto-osa perheväkivallasta tulee poliisin tietoon (Piispa & Heiskanen & Kääriäinen & Sirén 2006, 108).

2.1.4 Miesten väkivaltatyö osana perheväkivallan vastaista työtä Suomessa

Väkivaltatyö – tai oikeastaan väkivallan vastainen työ - käynnistyi Suomessa 1970-luvulla samoihin aikoihin kun perheen sisäisestä väkivallasta alettiin puhua sosiaalisena ongelmana. Silloin alkoi herätä ajatus siitä, että naiset ja lapset tarvitsevat turvapaikkoja, joihin voisi paeta kodin väkivaltaa (Germain ym. 1978, 132). Ensimmäinen tähän tarkoitukseen perustettu turvakoti aloitti toimintansa 1978 Turun ensikodin yhteydessä (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 12). Turvakoteja on sittemmin perustettu ympäri Suomea ja nykyisin valtakunnallisen lastensuojelujärjestön Ensi- ja turvakotien liiton alaisuudessa toimii 14 turvakotia.

Miesten väkivaltatyötä alettiin tehdä Suomessa 1990-luvun alkupuolella. Taustalla oli kaksi ajatusta: miestyötä tekemällä haluttiin toisaalta tehostaa naispuolisten uhrien auttamista. Toisaalta ajateltiin, että väkivaltaa tehneellä miehelläkin on oikeus saada apua. Alkuaikoina miesten auttamishankkeet toimivat pääosin erillään muille perheenjäsenille tarkoitetuista auttamishankkeista (Säävälä ym. 2006, 57).

Viime aikoina väkivaltatyössä ollaan alettu toteuttaa niin sanottua integroitua työmallia. Se tarkoittaa, että mies-, nais- ja lapsityöntekijät tekevät yhteistyötä ja suunnittelevat auttamisen käytäntöjä yhdessä. Esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liiton miestyötä toteuttavat Jussi-työntekijät ovat paikkakuntiansa turvakotien työntekijöitä.

Myös väkivaltatyön erilaisia viitekehyksiä on alettu integroida toimivaksi kokonaisuudeksi: väkivaltaongelmat liittyvät usein muihin elämän ongelmiin ja näin ollen eri auttamistahojen yhteistyö on tärkeää parhaan tuloksen saavuttamiseksi. Toisaalta väkivaltatyön työtapojen toimivuus vaihtelee asiakkaan mukaan; niinpä on tärkeää löytää ja tarjota juuri oikeanlainen avun muoto (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 42-44).

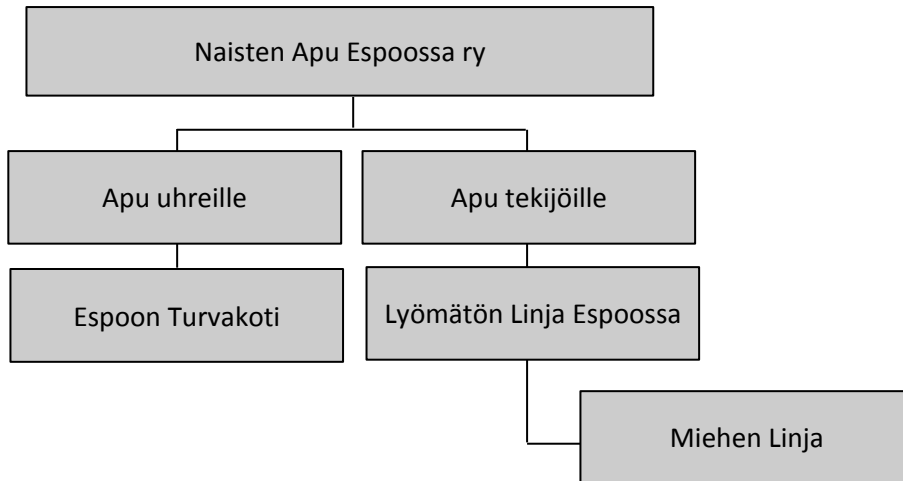
Väkivallan katkaisuun on tarjolla monenlaista tukea - puhelinapua, yksilötyöskentelyä, pari- ja perhetyöskentelyä, vertaisryhmätoimintaa ja niin edelleen (Säävälä ym. 2006, 6). Edellä mainittujen muotojen alta löytyy taas monia toisiaan täydentäviä tai vaihtoehtoisia suuntauksia. Esimerkiksi yksilötyössä väkivaltaongelman käsittelyyn on olemassa useita lähestymistapoja, kuten psykodynaaminen tai kognitiivinen (emt. 86), joihin ei tässä opinnäytetyössä syvennyttä sen tarkemmin.

Ensi- ja turvakotien liitto lienee tärkein miesten väkivaltatyötä toteuttava järjestö. Sen jäsenyhdistykset tekevät asiakastyötä väkivaltaa käyttävien miesten kanssa 14 paikkakunnalla ympäri Suomea (Ensi- ja turvakotien liitto 2010). Kriisiapua, terapeutista keskusteluapua, neuvontaa ja ohjausta tarjoavalla Jussi-työllä on toimipiste kahdeksalla paikkakunnalla (Jussi-työ 2010).

Muista miesten väkivaltatyötä tekeviä tahoja ovat esimerkiksi Jyväskylän seudun mielenterveysseuran ylläpitämä Kriisikeskus Mobile Jyväskylässä sekä Miessakkien toteuttama Helsingissä toimiva Lyömätön Linja. Myös perheasiain neuvottelukeskukset ja paikalliset kriisikeskukset tarjoavat apua väkivaltaa käyttäneille miehille (Hyvärinen 2006, 18).

2.2 Lyömätön Linja Espoossa

Lyömätön Linja Espoossa – josta tässä opinnäytetyössä käytetään myös muotoa Espoon Lyömätön Linja - on osa 1979 perustettua Naisten apu Espoossa ry:tä (Kuvio 2), joka on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Yhdistys perusti turvakodin naisille vuonna 1983 ja väkivallan tekijöille tarkoitettu Lyömätön Linja – palvelu käynnistettiin vuonna 1993 (Hautamäki 2010, 1). Toiminnan pääasialliset rahoittajat ovat Espoon kaupunki ja Raha-automaattiyhdistys. Tällä hetkellä Espoon Lyömättömässä Linjassa työskentelee johtajan lisäksi kuusi ohjaajaa.

Kuvio 2. Naisten apu Espoossa ry:n suppea organisaatiokaavio

Lyömätön Linja Espoossa toteuttaa lähisuhde- ja perheväkivallan katkaisu- ja ehkäisytyötä. Toimintamuotoja ovat asiakastyön lisäksi verkostotyö ja yhteiskunnallinen vaikuttamistyö. Toimintaa kehitetään tutkimusten ja kokeilujen avulla (emt. 1).

Lyömätön Linja Espoossa on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa lähisuhteessaan. Tällä hetkellä Espoon Lyömätön Linja-toiminta on suunnattu ainoastaan miehille. Suurin osa asiakkaista löytää palvelun oma-aloitteisesti, loput ohjautuvat palveluun Espoon Lyömättömän Linjan eri yhteistyötahojen, kuten poliisin, kautta (emt. 20). Vuositasolla eri asiakkaita on keskimäärin noin 90 (emt. 7).

Asiakastyön välineeksi on kehitetty Väkivallan katkaisu –ohjelma. Sen tavoitteena on tukea voimavarakeskeisten menetelmien avulla asiakkaan vastuun ottamista ja väkivallattomuuden saavuttamista. Työtä toteutetaan eri tahojen yhteistyönä niin, ettei se vaaranna muiden perheenjäsenten turvallisuutta (emt. 3-4).

Väkivallan katkaisu -ohjelma koostuu yksilö- ja ryhmätyöskentelystä sekä seurannasta. Käytännössä työskentely alkaa asiakkaan ja työntekijän puhelinkeskustelulla, jonka yhteydessä sovitaan aika ensimmäiseen yksilötapaamiseen. Alkuvaiheen tapaamisissa keskustellaan mahdollisista tapahtuneista väkivaltatilanteista ja muista asiakkaan kannalta ajankohtaisista asioista. Tarkoituksena on tarkastella asiakkaan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti niin, että hän saa selviytymisen kannalta itselleen tarvittavan avun ja tuen (emt. 4).

Keskeinen osa ohjelmaa on ammatillisesti ohjattu, strukturoitu vertaistukiryhmä Vetury, joka koostuu 15 etukäteen teemoitetusta ryhmätapaamisesta. Ryhmässä asiakkaat voivat jakaa kokemuksiaan ja etsiä yhdessä väkivallattomia ratkaisumalleja parisuhteessa ja perheessä toimimiseen (emt. 4). Ryhmäohjelman tavoitteena on, että asiakkaat

- **Tunnistavat** perheessä ja lähisuhteessa tapahtuvan väkivallan ilmenemismuotoja ja seurauksia
- **Tarkastelevat** tapahtuneita väkivaltatilanteita ja niihin liittyviä ajatuksia
- **Ottavat vastuun** väkivallan käytöstään
- **Kehittävät** empatiakykyään suhteessa läheisiinsä sekä
- **Ennaltaehkäisevät** väkivaltaa ja toimivat perheessä tasa-arvoisesti ja vastuullisesti (emt. 8)

Ryhmäohjelman jälkeen asiakas käy yksilötapaamisissa niin kauan kuin se koetaan tarpeelliseksi. Työskentely päättyy asiakkaan ja ohjaajan keskustelujen pohjalta. Tällöin mietitään mahdolliset jatkosuunnitelmat. Asiakkuuden päättävä seurantakäynti toteutetaan noin kuuden kuukauden jälkeen viimeisestä tapaamisesta. Sen aikana asiakas arvioi toiminnan tuloksellisuutta sekä omaa väkivallattomuuttaan (emt. 4-5).

Espoon Lyömättömässä Linjassa tehdään yhteistyötä monien viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Espoon poliisi ohjaa perheväkivalta rikosprosessissa -yhteistyösopimuksen mukaisesti asiakkaita palveluun. Väkivallan uhrin turvaamiseksi Espoon Lyömättömässä Linjassa toteutetaan palveluohjausmallia, jossa väkivallan käyttäjän kumppaniin otetaan yhteyttä. Häntä informoidaan ja hänet tarpeen mukaan ohjataan sopivien auttamispalvelujen, kuten Espoon turvakodin tai perheneuvolan, piiriin (emt. 11).

2.2.1 Miehen Linja

Miehen Linja on Espoon Lyömättömään Linjaan kuuluva toimintamuoto, joka keskittyy asiakastyössään maahanmuuttajataustaisten miesten auttamiseen. Miehen Linja käynnistettiin vuoden 2005 alkupuolella Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana projektina. Vuodesta 2008 Miehen Linjan rahoitus on tullut RAY:n lisäksi Espoon

kaupungilta ja se on vakiinnuttanut paikkansa osana Lyömätön Linja Espoossa -toimintaa (Tassopoulos & Peltonen 2010, 3-4).

Aivan kuten Espoon Lyömättömän Linjan toiminnassa yleensä, myös Miehen Linjan puolella tehdään asiakastyön lisäksi verkostotyötä, yhteiskunnallista vaikuttamistyötä sekä kehittämistyötä erilaisten kokeilujen kautta. Asiakastyö ja toiminnan kehittäminen ovat Miehen Linjan kokemusten perusteella hyvin riippuvaisia toisistaan: asiakastyötä tulee tarkastella kriittisesti kehitystarpeiden havaitsemiseksi. Toisaalta kehittäminen suppeaan asiakaspohjaan perustuen synnyttää väärinkäsityksiä ja vahvistaa työhön liittyviä kulttuurisia stereotypioita (emt. 3). Miehen Linjan asiakasmäärät ovat olleet kasvussa, mikä kertoo toimivasta vuorovaikutuksesta asiakas- ja kehittämistyön välillä. Vuonna 2009 Miehen Linjan yksilö- ja ryhmätoiminnan piirissä oli yhteensä 54 asiakasta (emt. 11).

Miehen Linjan asiakastyössä sovelletaan Väkivallan katkaisu -ohjelmaa niin, että toiminnassa korostuu yksilötyö ja lähestymistavassa painottuu kulttuurisensitiivinen ote. Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan Miehen Linjassa eri kulttuurien läsnäolon tiedostamista – ei sitä, että lähisuhde- ja perheväkivaltaa hyväksyttäisiin millään lailla kulttuurin nimessä (emt. 3). Miehen Linjassa väkivallan katkaisutyön rinnalle ollaan kehitetty ennaltaehkäisevää toimintaa, josta tässä opinnäytetyössä käsiteltävä ryhmäohjelma on esimerkki.

2.3 Kotouttamiseen liittyvät käsitteet

2.3.1 Maahanmuuttajataustainen henkilö

Tässä opinnäytetyössä ryhmään osallistuneita miehiä kutsutaan maahanmuuttajataustaisiksi. Käsitteellä kuvataan kaikkia maahanmuuttajia: ulkomailla syntyneitä tai maahan muuttaneita henkilöitä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame (mm. Tanner 2008, 27). Se käsittää siis niin avioliiton tai toimeentulon vuoksi maahan tulevat siirtolaiset, synnyinmaahansa palaavat paluumuuttajat kuin kotimaassaan uhkaa kokeneet pakolaisetkin (Espoon maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2000, 15).

Suurin osa Suomeen muuttavista henkilöistä on siirtolaisia. Kuvaavaa on, että vuonna 2008 Suomeen muutti lähes 30000 ihmistä. Pakolaisia Suomeen on tullut suunnilleen saman verran - yhteensä 35 viimeisen vuoden aikana (Tilastokeskus 2010). Vuoden 2008 lopussa Suomessa asui 143000 ulkomaan kansalaista; suurimmat ryhmät kansallisuuden mukaan olivat venäläiset, virolaiset ja ruotsalaiset (Tilastokeskus 2009).

Maahanmuuttajataustaisiksi voidaan myös katsoa Suomessa syntyneet suomalaiset maahan muuttaneiden lapset. Maahanmuuttajataustaisuus nähdään usein jonkinlaisena yhdistävänä yleiskäsitteenä maahanmuuttajuuden ja suomalaisuuden välimaastossa.

2.3.2 Integraatio ja kotouttaminen

Integraatio (engl. integration) tarkoittaa puhtaimmillaan kahden erillisen asian yhdistämistä (The Free Dictionary). Sosiologisesta näkökulmasta voidaan erottaa kaksi erilaista integraation muotoa: systeeminen ja sosiaalinen. Systeeminen integraatio tarkastelee yhteiskunnan järjestelmien ja sosiaalinen integraatio yhteiskunnan jäsenten keskinäisiä suhteita (Marshall 1998). YK:n määritelmän mukaan sosiaalinen integroituminen voidaan laajimmillaan ymmärtää prosessiksi, jonka lopullisena tavoit-

teena on yhdenvertaisuus kaikkien ihmisten välillä (United Nations Research Institute for Social Development 1994, 3).

Maahanmuuttajien sosiaalista integroitumista yhteiskuntaan voidaan tarkastella neljän ulottuvuuden näkökulmasta (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions 2006).

1. Rakenteellinen (structural) integraatio tarkoittaa osallisuutta ja pääsyä yhteiskunnan keskeisiin toimintoihin kuten työmarkkinoihin, koulutus- ja terveydenhuoltojärjestelmään jne.

2. Kulttuurinen (cultural) integraatio on muutosprosessi; arvojen, asenteiden, tietojen ja käyttäytymismallien tarkastelua ja mukauttamista suhteessa uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

3. Vuorovaikutuksellinen (interactive) integraatio tarkoittaa pääsyä mukaan sosiaalisiin verkostoihin; ystävien saamista, yhdistyksiin tai muihin yhteisöihin liittymistä yms.

4. Samaistuva (identificational) integraatio on subjektiivisen yhteiskuntaan samaistumisen ja kuulumisen tunteen rakentumista.

Maahanmuuttajien uuteen yhteiskuntaan integroitumisen rinnalla käytetään usein käsitettä kotoutuminen. Suomen laki määrittelee kotoutumisen maahanmuuttajan yksilölliseksi kehitykseksi, jonka tavoitteena on osallistuminen työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 2§ 27.5.2005/362). Tässä mielessä virallinen kotoutumisen määritelmä voidaan nähdä suppeampana kuin edellä mainittu neljän integraation ulottuvuuden näkökulma - kotoutumisessa pääpaino on rakenteellisella integraatiolla.

Kotouttamisella tarkoitetaan laissa viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä, voimavaroja ja palveluja sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamista muita yhteiskunnan palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja

järjestettäessä (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 2§ 29.12.2005/1215).

2.3.3 Espoon maahanmuuttajapalvelut

Kotouttamislakiin on kirjattu tehtävänjako eri julkishallinnon yksiköiden kesken. Kunnalle on määrätty yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Kunnalla on velvollisuus järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 6 d § 29.12.2005/1215).

Espoon kunnan vastaanotto- ja kotouttamistoiminnasta vastaa maahanmuuttajapalveluiden yksikkö. Se palvelee pakolaisia ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleita suomalaista syntyperää olevia paluumuuttajia. Espoon maahanmuuttajapalvelut tukee asiakkaitaan kokonaisvaltaisesti yhteistyössä muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Espoossa määritellyt kotoutumisen tavoitteet mukailevat kotouttamislain sisältöjä. Tavoitteiksi on kirjattu Suomeen tutustuminen, yhteiskunnan toimintaan osallistuminen, suomen tai ruotsin kielen oppiminen, työelämään pääseminen ja maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen (Espoon kaupunki 2010).

2.3.4 Vertaisryhmätoiminta osana kotouttamista

Vertaistuki on kokemusten vaihtoa ja tukemista samassa elämäntilanteessa tai samojen ongelmien kanssa painiskelevien ihmisten kanssa. Vertaistuessa tärkeintä on kokemus, ettei ole yksin omassa tilanteessaan. Vertaistuessa ihminen ei ole toiminnan kohteena vaan itse aktiivinen toimija. Vertaisryhmässä henkilö voi työstää omaa suhtautumistaan elämäntilanteeseensa tai ongelmaansa ja saada ryhmästä samalla elämyksiä, oppimiskokemuksia sekä uusia tuttavuuksia. Maahanmuuttajille vertaistuki on usein erityisen tärkeää, koska uuteen maahan muuttaminen on kokonaisvaltainen ja äkillinen elämäntilanteen muutos, joka voi laukaista kriisin. Vertaistu-

ki vai auttaa voimavarojen löytämistä ja sitä kautta kriisin voittamista (Sharifi 2008, 6).

Ryhmätoiminta on perinteisesti ollut tärkeä osa suomalaista palvelutarjontaa. Myös maahanmuuttajien kotouttamisessa ryhmätoiminta on suuressa roolissa. Esimerkiksi Espoossa maahanmuuttajayksikkö on järjestänyt jo vuosia monenlaista ryhmä- ja kerhotoimintaa, kuten erilaisia liikunta- ja harrastuskerhoja sekä keskusteluryhmiä (Espoon maahanmuuttaja-asiain neuvottelukunta 2000, 20-21).

Myös kolmannella sektorilla ollaan järjestetty, kehitetty ja mallinnettu vertaisryhmätoimintaa. Esimerkiksi valtakunnallinen kehitysyhteistyöjärjestö Suomen Pakolaisapu on järjestänyt vertaistoimintaa maahanmuuttajille eri hankkeiden puitteissa jo vuodesta 2001 lähtien (Suomen pakolaisapu 2010).

Pakolaisavun järjestämää Kasvokkain -vertaisryhmätoimintaa järjestetään pääkaupunkiseudulla, Tampereella ja Turussa. Toiminnan ytimessä on kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Ryhmässä keskustellaan esimerkiksi työelämästä, suomalaisesta kulttuurista, vanhemmuudesta ja identiteetistä. Pakolaisavun ryhmät tapaavat viikoittain kahden tunnin ajan vähintään kymmenen kertaa. Ryhmiä on kolmea perustyyppiä: ennaltaehkäiseviä, ongelmalähtöisiä ja ratkaisuhakuisia toimintaryhmiä.

- Ennaltaehkäisevien ryhmien keskeisin tehtävä on jakaa tietoa ja auttaa integraatiossa.
 - Heikkokielitaitoisten omakielisissä ryhmissä paino on vertaisuudessa ja koulutuksellisuudessa.
 - Suomen/englannin/sekakielisissä ryhmissä paino on kaksisuuntaisessa integraatiossa. Ryhmissä on mukana myös kantaväestöä.
- Ongelmalähtöisissä ryhmissä puodaan Suomessa asumisen ongelmia.
 - Omakielisissä ryhmissä paino on samasta kulttuuritaustasta tulevien vertaistuessa ongelmatilanteissa.
 - Suomen/englannin/sekakielisissä ryhmissä korostuu asiantuntijanäkökulma ongelmiin. Tulkin käyttö on mahdollista.

- Ratkaisuhakuisissa toimintaryhmissä pyritään ratkaisemaan jokin konkreettiseen elämäntilanteeseen liittyvä haaste.
 - Toimintamalli ja -kieli valitaan tarpeen mukaan.
 - Ryhmät ovat ratkaisukeskeisiä ja lyhytkestoisia, esim. työnhakuryhmät, nuorten uraryhmät (Suomen pakolaisapu 2010).

Väkivaltaa ennaltaehkäisevästä vertaisryhmätoiminnasta hyvä esimerkki on Mannerheimin lastensuojeluliiton alaisuudessa toimineen, kunniaväkivaltaan keskittyneen AMORAL -hankkeen vuonna 2008 järjestämä miesryhmätoiminta, johon osallistui kahdeksan Iranista ja Irakista kotoisin olevaa miestä.

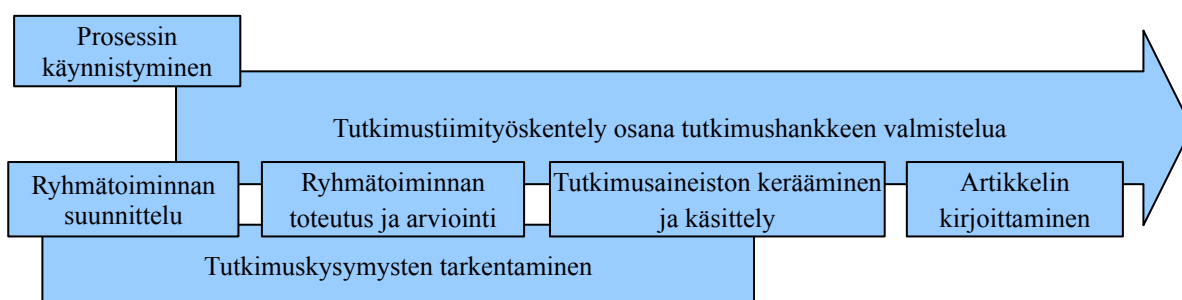
Ryhmän lähtökysymys oli, se mitä erityisongelmia sotaa ja väkivaltaa kohdanneilla miehillä voi olla. Tavoitteena oli tuoda näkyväksi väkivallan vaikutus ajattelumaailman muokkautumiseen ja omaan käyttäytymiseen. Pyrkimyksenä oli keskustella kriittisesti aiheesta niin, että osallistujat kykenisivät peilaamaan keskusteluja omiin elämäntilanteisiin (Karimi 2009, 228). Ryhmän ohjaamisessa pyrittiin mm.

- avoimuuteen ja kannustavuuteen
- vaihtoehtoisten ajatus- ja väkivallattomien käyttäytymismallien esiintuomiseen
- luotettavuuteen
- neutraaliuteen
- tapaamisten aikataulun strukturointiin (emt. 228-230)

Ryhmästä saadut kokemukset olivat hyviä. Osallistujat kertoivat keskustelleensa esimerkiksi kunniaan liittyvästä väkivallasta yleisellä tasolla ensimmäistä kertaa. Keskustelun kautta alettiin kyseenalaistaa perinteisiä ajatusmalleja aiheeseen liittyen. Ryhmä oli tärkeä myös informatiivisella tasolla: esimerkiksi tasa-arvoon liittyvien uudenlaisten näkemysten esiintuominen koettiin vapauttavana kokemuksena (emt. 229).

3 PRODUKTIN TUOTTAMINEN PROSESSINA JA OSANA PROJEKTIA

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön varsinainen produkti on moniosainen; se koostuu lähisuuhdeväkivaltaa ennaltaehkäisevän ryhmätoiminnan toteuttamisprosessista, sen aikana kerätyn aineiston pohjalta laaditusta artikkelista (liite 1) sekä osallistumisesta tutkimushankkeen valmisteluun. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 3) poiketen prosessi ei edennyt lineaarisesti osiosta toiseen vaan osaprosessit olivat käynnissä samanaikaisesti. Tässä luvussa kuvaan prosessin kulkua. Toiminnallisen opinnäytetyön luonteeseen kuuluen näkökulma prosessin kuvaamisessa on kertomuksellinen (lähde) ja subjektiivinen, ts. kuvaan prosessia omasta kokemuksestani käsin. Samalla kuvaan niitä työmenetelmiä, valintoja ja haasteita joita produktin tuottamiseen on liittynyt.

Kuvio 3. Opinnäytetyön kulku prosessina

3.1 Yhteistyön käynnistyminen Espoon Lyömättömän Linjan kanssa

Ensimmäinen kontaktini Lyömätön Linja Espoossa -toimintaan tapahtui syyskuussa 2008 Espoon kaupungin järjestämän lähisuuhdeväkivalta -työpajan tiimoilla, jossa oli mukana lähinnä espoolaisia julkisen ja kolmannen sektorin työntekijöitä. Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijat osallistuivat työpajaan osana Lohjan kampuksella toteutettua Työelämätaitojen opinnot -teemaa. Koska olin valinnut suuntautumisopinnoikseni kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden, osallistuin työpajassa pienryhmään, jonka aiheena oli maahanmuuttajiin ja monikulttuurisuuteen liittyvät erityiskysymykset.

Pienryhmän puheenjohtajana toimi Miika Peltonen, joka työskenteli Espoon Lyömättömässä Linjassa Miehen Linjan puolella. Peltosen työpaikka kuulosti mielenkiintoiselta, etenkin sen monikulttuurisen ulottuvuuden vuoksi. Niinpä otin yhteyttä Lyömät-

tömän Linjan johtajaan Jari Hautamäkeen ja tiedustelin heidän kiinnostustaan ja tarvettaan yhteistyöhön ammattikorkeakouluopiskelijan kanssa.

Sovimme tapaamisen tammikuun 2009 alkuun. Ensin sovimme yhteisestä kehittämisprojektista, jonka saisin liitettyä projektiopintoihini. Muutama päivä tämän jälkeen, 13.1.2009, olin jo mukana Miehen Linjan suunnittelupäivässä, jossa mietimme helmikuussa alkavan lähisuhdeväkivaltaa ennaltaehkäisevän Dusti -jatkoryhmän sisältöjä. Päivän aikana sovimme, että teen myös Dusti -ryhmään liittyvän opinnäytetyön yhteistyössä Miehen Linjan kanssa.

3.2 Tutkimustiimityöskentely osana tutkimushankkeen valmistelua

Miehen Linjan toiminnassa on koko ajan ollut vahvana taustavireenä toiminnan tutkiva kehittäminen (Peltonen & Tassopoulos 2010, 3). Vuoden 2009 aikana on valmisteltu tutkimushanketta, jonka tarkoituksena on toteuttaa Miehen Linjan kehittämistyön ja toiminnan prosessievaluatio. Siinä pyritään selvittämään toiminnan muutosprosessia, jossa väkivallan katkaisutyön rinnalle on tullut vahvasti mukaan ennaltaehkäisevä toiminta.

Toisena hankkeen tavoitteena on ymmärtää ja kuvata Miehen Linjan ”erityisyyttä” maahanmuuttajamiehille tarkoitettuna palveluna, joka toimii monikulttuurisuus-, väkivalta- ja miestyön rajapinnoilla (emt. 29). Hankkeen tavoitteena on synnyttää edellä mainituista aiheista kirjallinen julkaisu alan ammattilaisten, opiskelijoiden ja aiheesta kiinnostuneiden käyttöön.

Vaikka hanketta on valmisteltu jo vuonna 2009, sen varsinainen toteuttaminen on aikataulutettu vuosille 2010-2012. Omalta osaltani tämä tarkoittaa sitä, että vaikka opinnäytetyöni on kirjoissa ja kansissa, varsinainen artikkeli saattaa vielä muuttaa muotoaan hankkeen edetessä; opinnäytetyön raporttiosuuden ja artikkelitekstin sisältöjä saatetaan nivoa yhteen.

Hankkeessa on mukana toimijoita viidestä eri tahosta (taulukko 1), joista jokainen tuottaa oman kirjallisen panoksensa lopulliseen tuotokseen. Tahot tekevät myös yhteistyötä, jonka tärkein muoto on hankkeessa mukana olevien henkilöiden muodosta-

man tutkimustiimin tapaamiset. Tapaamisia on pidetty kolmesta neljään kertaan vuodessa ja pyrkimyksenä on toimia näin jatkossakin. Ensimmäinen tapaaminen jossa itse olin mukana oli toukokuun 2009 alussa. Tämän jälkeen tiimi on kokoontunut kolme kertaa; elokuussa ja joulukuussa 2009 sekä helmikuussa ja huhtikuussa 2010.

Taho ja henkilö(t)	Tehtävät
Miehen linja; Kostas Tassopoulos	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan arvioiminen prosessina • Ryhmätoiminnan vaiheiden tutkiminen
Lyömätön Linja Espoossa; Jari Hautamäki	<ul style="list-style-type: none"> • Suomalaisen väkivalta- ja miestyön historiallisen perspektiivin kuvaaminen • Toiminnasta saatujen kokemusten ja tietojen jakaminen • Vertailukohteena toimiminen Miehen Linjalle
Espoon kaupungin maahanmuuttajapalvelut; Jenni Lemercier ja Suvi-Tuuli Sallinen	<ul style="list-style-type: none"> • Monikulttuurisuustyön kokemusten kokoaminen • Asiakkaiden kotoutumisen ja kotouttamisen kuvaaminen
Humanistinen ammattikorkeakoulu; Mika Vääränkivi	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnallinen opinnäytetyö ennaltaehkäisevän ryhmätoiminnan kokemuksista; siihen sisältyvän artikkelin laatiminen
Turun yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos; Leo Nyqvist	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen koordinointi, muun tutkimustiimin tukeminen • Luonteeltaan kokoava kirjallinen osuus

Taulukko 1. Hankkeessa mukana olevat tahot, henkilöt ja heidän roolinsa

Tiimi on ollut tärkeässä osassa mietittäessä hankkeen kokonaisuuksia, julkaisun sisältöjä ja eri tahojen vastuualueita. Esimerkiksi minun ja Kostasin välinen työnjako on selkiytynyt tutkimustiimin tapaamisten yhteydessä; päätimme rajata minun artikkelini käsittelemään jatkoryhmän sisältöä sekä ryhmäläisten kokemuksia ryhmätoiminnasta.

Olen myös saanut tiimin tapaamisissa arvokkaita vinkkejä ja ajatuksia tutkimukseeni liittyen. Kotouttamispalvelujen tiimiläiset ovat avanneet ryhmän roolia suhteessa muuhun kotouttamistoimintaan ja hankkeen koordinaattori, professori Leo Nyqvist on

tarjonnut artikkelin kirjoittamiseen liittyviä tutkimuksellisia näkökulmia. Tutkimuskysymykseni ovat tarkentuneet tutkimustiimin palaverien aikana.

Myös oma motivaationi opinnäytetyön tekemistä kohtaan on pysynyt korkeana nimenomaan tutkimustiimin tapaamisten ansiosta. En ole vastuussa vain itselleni, koska muut tiimin jäsenet odottavat minulta kirjallista materiaalia. Toisaalta hankkeeseen liittyvien ajatusten, tunteiden ja tietojen jakaminen on innostanut minua edistämään omalla tehtäväkentälläni. Voisi sanoa, että sisäinen ja ulkoinen motivaatio ovat tukeneet toisiaan tuottavalla tavalla.

3.3 Ryhmätoiminnan suunnittelu

Aiemmin mainittuun suunnittelupäivään osallistui työntekijöitä Espoon maahanmuuttajapalveluista ja Miehen Linjasta. Päivän aikana vaihdettiin kokemuksia em. organisaatioiden yhteistyöstä sekä käytiin keskustelua aluillaan olevasta edellä kuvaillusta tutkimusprojektista. Tässä kohdassa myös minut linkitettiin opinnäytetyön laatimisen myötä tutkimushankkeeseen.

Tärkein osa kehittämispäivää oli kuitenkin Dusti -jatkoryhmän teemojen suunnittelu. Pitkien keskustelujen ja teemojen pyörittelyn jälkeen syntyi ryhmäohjelman runko, johon kaikki suunnittelijat olivat tyytyväisiä. Ohjelman kymmenen ryhmäkertaa jaettiin viiteen yläkategoriaan:

- Orientoituminen
- Kokemukset väkivallasta
- Mielenkiinto ja määrittelyt väkivaltaan liittyen
- Väkivallan tunnistaminen
- ”Todellisuus”; suomalaisen miehen tarina

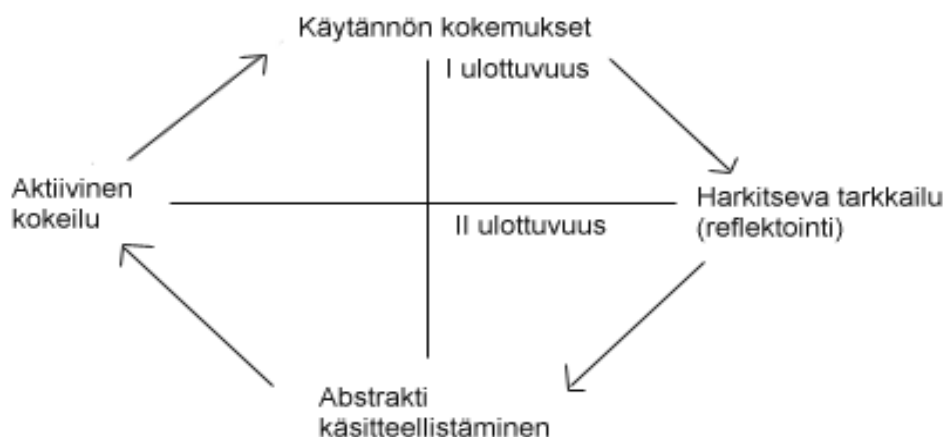
Yläkategorioiden alla oli kunkin ryhmäkerran teema (ks. liite 1). Myös aiheiden käsitelytavoista käytiin keskustelua. Toin itse esille HUMAK:ista saamani hyvien kokemusten pohjalta draaman käytön mahdollisuuden väkivallan muotojen tunnistamisen

työkaluna. Suunnittelupäivänä sovittiinkin alustavasti, että minä suunnittelisin ja ohjaisin neljänteen yläkategoriaan liittyen osallistavan draaman.

Ohjelmarunko laadittiin syksyllä 2008 järjestetyn ensimmäisen Dusti -ohjelman kokemusten pohjalta. Syksyn ryhmäohjelman teemat liittyivät enemmän kotoutumiseen ja perhe-elämän yleisluontoiseen tarkasteluun. Nyt haluttiin keskittyä rohkeammin väkivallan käsittelyyn ja tuoda mukaan niin ohjaajien kuin ryhmään osallistuvien miestenkin oma henkilökohtainen kokemusmaailma. Itseni lisäksi myös Miehen Linjan ohjaajat olivat tyytyväisiä suunnittelupäivän antiin ja tunsivat olevansa valmiita kolmen viikon päästä alkavaan Dusti -jatkoryhmään.

3.4 Ryhmätoiminnan toteutus ja arviointi

Otsikko on siinä mielessä harhaanjohtava, että ryhmätoiminnan suunnittelu kulki koko ajan toteutuksen ja arvioinnin rinnalla Kolbin (1984, 141) kokemuksellinen oppimisen syklistä mallia (Kuvio 4) mukaillen.

Kuvio 4. Kolbin kokemuksellisen oppimisen malli (lähde: <http://www.uta.fi/tyt/verkko-tutor/kolb.gif>)

Syklän pituus oli jotakuinkin ryhmäkertojen välinen aika eli viikko. Ryhmäkerran aikana ohjaajat paitsi ohjasivat keskusteluja ja muuta toimintaa, myös tarkkailivat ryhmän miesten reaktioita toiminnasta. Miehet antoivat usein myös suoraa palautetta päiväs-

tä ryhmäkerran päätteeksi. Seuraavana päivänä ohjaajat istuivat alas refleктоimaan ryhmän tapahtumia ja suunnittelemaan reflektion pohjalta seuraavaa kertaa.

Mezirovin (1991) ja Taylorin (1994) mukaan voimakkaan ristiriidan aiheuttama hämmennys ja neuvottomuus vahvistaa näkökulman muutostarvetta ja näin mahdollistaa tämän muutoksen; reflektio on keino tähän muutokseen pääsemiseen (Salakka 2002, 202). Tässä suhteessa reflektion eli toiminnan aktiivisen tarkastelemisen tarve oli varmasti suurimmillaan ensimmäisen ryhmäkerran jälkeen.

Ryhmän aloituskertaan tuli kahdeksasta miehestä paikalle ainoastaan neljä. Alussa ryhmän miehet ja ohjaajat vaihtoivat vapaamuotoisesti kuulumisia. Esittelin itseni osallistuvana ja havainnoivana tutkijana ja pyysin ryhmäläisiltä lupaa nauhoittaa ryhmän keskustelut. Tässä vaiheessa ryhmän ilmapiiri oli havaintojeni perusteella varsin hyvä ja avoin. Muutos ilmapiirissä tapahtui kun esittelimme suunnittelemamme ryhmäohjelman teemat. Se aiheutti voimakkaan kriittisen reaktion, joka tuli yllätyksenä ohjaajille. Etenkin erään ryhmäläisen huomautus ”ei elämä ole pelkkää väkivaltaa” jäi ohjaajien mieleen ja sen tarkoitusta pohdittiin ryhmäkerran jälkeisessä ohjaajien reflektiossa.

Ensimmäisen ryhmäkerran palautteeseen reagoitiin ja koko ryhmäohjelman luonne muuttui prosessinomaiseksi (ks liite ??, ??). Tulimme ryhmän ohjaajina siihen johtopäätelmään, että miesten ryhmään sitoutumisen ja keskustelujen avoimuuden kannalta jatkossa tulee edetä enemmän ryhmäläisten ehdoilla. Miehet osallistettiin ryhmätoiminnan suunnitteluun, ryhmäkertojen sisällöt suunniteltiin edellisen kerran perusteella, ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn varattiin tilaa ja niin edelleen. Samalla jouduttiin tinkimään osasta suunnittelupäivänä asetettuja jatkoryhmän tavoitteita. Ryhmäohjelman toteutuneet teemat ja tarkemmat sisällöt löytyvät artikkelista (liite ??, ??).

Kuten liitteenä olevasta artikkelista käy ilmi, ryhmäkerroilla teemoja käsiteltiin erilaisin ohjauksellisin menetelmin. Varsinaista draamaa ei lopulta ohjattu, koska ohjelman sisällöt uudistuivat muutenkin niin paljon. Keskustelua tuettiin ohjaajien toimesta

- jakamalla ryhmä kahteen pienryhmään

- laatimalla keskusteluun virittävät kysymykset
- kuvitteellisten esimerkkitalanteiden avulla
- kertomalla aluksi aiheeseen liittyvistä omista kokemuksista
- valokuvaesityksellä
- elokuvalla, jonka sisältöä tarkasteltiin
- kutsumalla suomalainen mies kertomaan kokemuksistaan

3.5 Tutkimusmenetelmälliset seikat

Tässä luvussa kuvaan artikkelin kirjoittamista tutkimuksellisenä prosessina sekä avaan koko tutkimushankkeen metodologiaa omasta subjektiivisesta näkökulmasta- ni, ts. niin kuin se on minulle tutkimustiimin jäsenenä näyttäytynyt.

Toiminnallinen opinnäytetyö poikkeaa toteutustavaltaan perinteisestä tutkimukselli- sesta opinnäytetyöstä; toiminnallinen työ liittyy enemmän ammatillisen kentän käy- tännön työn ohjeistamiseen tms. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2006, 6). Vaik- ka toiminnallisessa opinnäytetyössä ei tarvitse välttämättä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä, toteutustapaan kuuluu tutkimuksellinen ote (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56). Omalla kohdallani produktin osaprosessit vaativat tutkimuksellisten menetelmien käyttöä; artikkelin perustana olivat asetetut tutkimuskysymykset, tutkimusaineisto ja sen käsittely sekä taustatiedon hyödyntäminen lähdeaineistona. Painotan tässä koh- dassa, että artikkeliin tullaan tarvittaessa lisäämään tutkimuksellista taustoitusta.

3.5.1 Monentyyppistä triangulaatiota

Triangulaatio tutkimuksessa tarkoittaa Hirsjärven (2000) mukaan tutkimusmenetel- mien yhteiskäyttöä (Tuomi & Sarajärvi 209, 142). Miehen Linjan tutkimushankkeessa on havaittavissa jokaista Denzin (1978) neljästä triangulaation päätyypistä, joita ovat aineisto-, tutkija-, teoria- ja metodinen triangulaatio (Tuomi & Sarajärvi 209, 144-145). Tutkimuksessa on käytettävissä monia eri tahojen keräämiä eri metodeilla kerättyjä aineistoja ja monia taustateorioita tulokulmasta riippuen.

Minun osaltani ollut käynnissä kaksi hieman erityyppistä tutkimussuuntausta. Laajemmassa kontekstissa ryhmätoiminnan kehittävä tutkiminen johdattelee kriittisen tutkimusteorian linjoja. Siinä muutos muutos nähdään tiedon ehtona ja tieto syntyy Habermasin (1972) tiedonintressiteoriaa mukaillen ihmisen toiminnasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 38). Miehen Linjan toiminnan kehittämiseen ja muuttamiseen tähdättyään tutkimushankkeessa on myös selkeästi nimenomaan kriittisen toimintatutkimuksen piirteitä (emt. 40-41).

3.5.2 Tutkimustehtävien tarkentaminen

Jo ensimmäisessä suunnittelupalaverissa tammikuussa 2009 alettiin miettiä alustavasti mitä voisın ryhmätoimintaan liittyen tutkia. Ideoinnin tuloksena syntyi seuraavanlaisia aiheita tutkimukseen:

- Ryhmän merkitys maahanmuuttajamiehillä. Minkälaisen tuen miehet saavat ja keneltä, minkälaisia ajatuksia sellainen Lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyvä ryhmätoiminta herättää?
- Miesten asenteiden muutokset suhteessa perinteiseen vallan käyttöön.
- Miesten sekä yhteinen ja yhteisöllinen että henkilökohtainen ”kokemuksellinen määritelmä” lähisuhde- ja perheväkivallasta.

Nämä ensimmäiset pohdinnat tutkimuskysymyksistä olivat loppujen lopuksi varsin lähellä lopullista muotoa. Muutos ryhmäohjelman sisällössä vaikutti myös tutkimuskysymysten asetteluun. Tutkimustiimin palaverissa jalostettiin tutkimuskysymyksiä niin, että lopulta artikkelissani pyritään ryhmäohjelman lyhyehkön kuvaamisen lisäksi vastaamaan kahteen kiteytettyyn kysymykseen:

1. Mitkä ovat miesten ryhmätoiminnalle antamat merkitykset?
2. Millaisia muutoksia on havaittavissa miesten väkivaltakäsitteen rakentamisessa ryhmätoiminnan tuloksena?

3.5.3 Artikkelin aineistonkeruumenetelmät

Artikkelin pohjana ollut tutkimus oli luonteeltaan pääosin perinteistä laadullista eli kuvailevaa. Lähdin hakemaan aiemmassa luvussa esittelemiini tutkimuskysymyksiini vastauksia laadullisessa tutkimuksessa yleisesti käytetyillä menetelmillä: osallistuvalla havainnoinnilla sekä ryhmäkeskustelujen ja teemahaastatteluiden aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71, 108). Määrällisen tutkimusmenetelmän käyttö rajoittui ryhmäläisten antamien ryhmäkertojen arvosanojen keskiarvojen laskemiseen (liite??, ??).

Tutkimusaineisto koostui siis ryhmäkerroilla laatimistani muistiinpanoista, 10 ryhmäkerran (ryhmäkertoja oli yhteensä 11, mutta kolmannella kerralla nauhurin paristot puuttuivat) nauhoitetuista keskusteluista sekä kaiken kaikkiaan kuudesta nauhoitetuista ryhmäläisten yksilöhaastatteluista. Haastattelijoita oli aina kaksi, minä ja toinen Miehen Linjan ohjaajista, koska haastattelujen tarkoituksena oli paitsi saada tietoa artikkelia varten, myös kartoittaa miesten perhetilannetta ja mahdollista jatkotyöskentelyä Miehen Linjan kanssa. Yksilöhaastatteluissa oli mukana myös tulkki, jos haastateltava näin halusi.

3.5.4 Aineiston käsittely

Litteroin ryhmäkertojen kaikki keskustelunauhut sekä yksilöhaastattelut siltä osin, kun niissä käsiteltiin ryhmätoimintaa. Litteroinnissa haasteena oli paitsi aineiston suuri määrä, myös alkuperäismateriaalin eli puheen epäselvyys. Etenkin ryhmätilanteessa päällekkäinen, epäselvällä suomen kielellä lausuttu ja kieliopillisesti heikotasoisen puhe tuotti sisällön selvittämisessä vaikeuksia. Lopputulokseen eli litterointiteksteihin on saattanut jäädä virheellisesti tulkittua puhetta, mutta en usko, että tulkintavirheet vaikuttivat kovinkaan paljon lopulliseen tutkimustekstiin.

Litteroitua tekstiä tuli ryhmäkeskusteluista Courier New -kirjasintyyppin koolla 12 ja rivivälillä 1 yhteensä tasan sata sivua. Yksilöhaastatteluista tekstiä tuli samassa muodossa yhteensä 34 sivua. Aineistojen analysoinnissa etenin aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita noudattaen, tosin hieman ajanpuutteen johdosta oikoen. Oikeaoppisen aineiston käsittelyn - pelkistämisen, ryhmittelyn ja kokoamisen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108) – sijaan ryhmittelin alkuperäisilmaukset suoraan kolmen kokoa-

van pääluokan alle. Näitä olivat miesten puhe ryhmätoiminnasta, yleinen kulttuuripuhe ja omakohtainen kokemuspuhe.

3.5.5 Tutkimusetiikka

Koko opinnäytetyöprosessissa olen pyrkinyt noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä, johon Suomen akatemian eettisen ohjeistuksen (2008) mukaan kuuluu muun muassa

- rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä
- tiedonhankintamenetelmien eettinen kestävyys sekä
- muiden tutkijoiden työn kunnioitus ja arvostaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132-133)

Ensimmäisen kohdan olen huomionut niin, että olen pyrkinyt parhaan kykyni mukaan litteroimaan puheet sanatarkasti. Yksilöhaastattelutilanteissa pyrin, varsinkaan jos haastateltava ei ollut halunnut paikalle tulkkia, avaaman vaikeat käsitteet niin, että väärinymmärrysten määrä olisi mahdollisimman pieni. Esimerkiksi haastattelussa käsite väkivallan ennaltaehkäisy avattiin keskustelemalla niin, että haastateltava ymmärsi sen merkityksen.

Aineiston hankkimiseen liittyen pyysin ennen ryhmätoiminnan aloittamista tutkimusluvan Lyömätön Linja Espoossa -toiminnan taustayhdistyksen Naisten apu Espoossa ry:n hallitukselta. Ensimmäisellä ryhmäkerralla pyysin ryhmäläisiltä kirjallisen luvan nauhoittaa keskustelut ja käyttää niitä tutkimuksellisiin tarkoituksiin. Lupapaperissa luvattiin myös, ettei ryhmäläisten henkilöllisyys paljastuisi ja että nauhat ja litteroinnit tulitaisiin hävittämään tutkimuksen valmistuttua.

Ryhmäläisten henkilöllisyyden paljastumisen välttämiseksi tuli miettiä tarkasti, kuinka paljon tutkittavista oli mahdollista kertoa niin, että informaatio olisi mahdollisimman täsmällistä henkilöllisyyksien joutumatta kuitenkaan paljastumisvaaraan. Asiaa pohdittiin useita kertoja tutkimustiimin tapaamisissa, jossa esitettiin asiasta erilaisia näkemyksiä: toisten mielestä miesten kansallisuudet voisi mainita, toisten mielestä kansallisuuksien kertominen voisi johtaa miesten mahdolliseen tunnistamiseen - varsinkin

kin kun kontekstista käy ilmi miesten olevan Espoon kaupungin maahanmuuttajapalvelujen asiakkaita. Lopulta miesten taustaa päädyttiin avaamaan sillä tasolla, että miehet ovat kotoisin Aasiasta samalta kielialueelta.

Muiden tutkijoiden työn kunnioitus näkyy muun muassa siinä, että olen maininnut teksteissäni aina alkuperäisen lähteen, jos tekstissäni oleva ajatus tai tutkimustulos on jonkun toisen aikaansaama.

4 TULOKSET JA PÄÄTELMÄT

4.1 Toiminnan ja tulosten arviointi

Opinnäyteproduktin tuottaminen oli prosessina moninainen. Siihen liittyi niin toiminnallisia, tiedollisia kuin tutkimuksellisiakin tavoitteita, joiden toteutumista avaan ja arvioin tässä luvussa. Tulosten arvioinnin tukena käytän peruskoulumaailmasta tuttua arviointiasteikkoa 4-10 jossa 4 tarkoittaa täydellistä epäonnistumista ja 10 täydellistä onnistumista.

4.1.1 Dusti -jatkoryhmän toteuttaminen, puitteet: arvosana 9

Opinnäyteproduktin tavoitteisiin kuului ennaltaehkäisevän ryhmätoiminnan toteuttaminen. Menemättä tarkemmin toiminnan sisältöihin ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumiseen, tämä tavoite onnistui sinällään erinomaisesti: keväällä 2009 järjestettiin kaiken kaikkiaan 11 kertaa ja loppuretken käsittänyt ryhmäohjelma. Osallistumisprosentti oli todella hyvä, noin 80, eli kahdeksasta ryhmään ilmoittautuneesta miehestä paikalla oli keskimäärin yli kuusi.

Hyvä osallistuminen johtunee monesta seikasta: ensinnäkin ryhmässä tulkkina toiminut Espoon maahanmuuttajapalvelujen työntekijä Nasim Arshadi oli aktiivisesti mukana koko ryhmän ajan ja jaksoi mm. muistuttaa miehiä ryhmästä. Se oli tarpeellista etenkin ryhmän alkuvaiheessa. Ohjelman loppupuolella miehet muistivat tulla paikalle oma-aloitteisesti ja muistuttivat toisiaankin ryhmästä. Toisaalta ryhmän sääntöihin oli kirjattu niin sanottu kuuden kerran sääntö: päästäkseen mukaan loppuretkelle tuli olla

mukana vähintään kuudella ryhmäkerralla. Miehen Linjan ohjaajat olivat myös tehneet hyvää yhteistyötä ryhmäläisten muiden palvelujen kanssa. Esimerkiksi koulujen kanssa oli sovittu, että miehet tulevat tiistaisin ryhmään opiskelemaan suomen kieltä.

Tärkein syy hyvään osallistumiseen ja sitoutumiseen oli varmaankin silti se, että ryhmään oli mukava tulla.

Yksi ryhmäkerta jouduttiin siirtämään perinteiseltä paikaltaan tiistai-iltapäivästä keskiviikkoon. Tämä aiheutti pientä osallistujakatoa, koska ryhmäläiset olivat järjestäneet nimenomaan tiistai-iltapäivän muusta ohjelmasta vapaaksi. Vaikka siirtämistarve tuli ohjaajillekin yllätyksenä, tässä yhteydessä oli voinut toimia aktiivisemmin; kartoittaa miesten mahdollisuus tulla keskiviikkona ja tilanteen vaatiessa siirtää ryhmäkerta seuraavaan tiistaihin. Myös tärkeä ensimmäinen ryhmäkerta, jossa oli mukana vain neljä miestä, alensi antamaani arvosanaa. Siinäkin olisimme ehkä voineet tehdä aktiivisempaa valmistelua ja muistuttamista.

Kaiken kaikkiaan olimme järjestäneet ryhmän toteutuksen ulkoiset puitteet oman kokemukseni mukaan kiitettävästi.

4.1.2 Ryhmän suunnittelu: arvosana 8

Ryhmän toteuttamiseen liittyi myös toiminnan suunnittelu ja arviointi. Vaikka ryhmäohjelma ei lopulta mennytkään alkuperäisen suunnitelman mukaan, suunnittelusta ei tingitty. Pikemminkin päin vastoin: ensimmäisellä kerralla ryhmäläisten suunnalta tullut kritiikki saattoi myös osaltaan herätellä ohjaajatiimiä suunnittelemaan tarkemmin sisältöjä ja toimintatapoja sekä niiden toimivuutta käytännössä.

Suunnittelun luonne muuttui prosessinomaiseksi ja sen lähtökohdaksi otettiin vahvemmin asiakaslähtöisyys. Kullekin kerralle suunniteltiin suuntaa antava toteuttamissuunnitelma, eli mietimme – ja loppuvaiheessa myös kirjasimme - ohjaajien kesken ryhmän reflektion yhteydessä tai sen jälkeen kunkin ryhmäkerran teemat, teeman käsitteilytavan ja kertaan liittyvät tavoitteet. Myös Lyömättömän Linjan muut työntekijät, etenkin johtaja Jari Hautamäki, antoivat omien ryhmänohjaamiseen liittyvien kokemustensa pohjalta hyviä näkökulmia ryhmän suunnittelun tueksi.

Itse yllätyin hieman toiminnan suunnittelukulttuurista – etenkin ryhmäkertojen suunnittelun suurpiirteisyydestä. Olin oman kouluni HUMAK:in ohjausteemoissa tottunut laatimaan kaikesta ohjaustoiminnasta tarkat ja perusteelliset suunnitelmat. Nyt, etenkin parin ensimmäisen ryhmäkerran yhteydessä, suunnittelu oli lähinnä suullista miettimistä ja keskustelua siitä, mistä ryhmässä voitaisiin puhua. Kuten jo aiemmin mainitsin, ensimmäinen kerran palaute toi suunnitteluun mielestäni toivottua jämäkkyyttä ja rakennetta. Otettiin muun muassa käyttöön suunnittelulomake, johon kirjattiin ryhmäkertojen sisällöt ja tavoitteet. Tarkempi suunnittelu toi havaintojeni mukaan myös ohjaamiseen varmuutta.

Tässä yhteydessä pitää muistaa, ettei tällaiseen avoimeen keskusteluun perustuvaan ryhmään voikaan tehdä millintarkkaa minuuttiaikatauluun perustuvaa suunnitelmarunkoa. Sellainen voisi pikemminkin rajoittaa liikaa keskustelun kulkua. Tässä yhteydessä hyvä suunnittelu on käsitykseni mukaan ohjaajien työnjaon ja toiminnan puitteiden huolellista miettimistä, yllättäviin tilanteisiin varautumista ja valmiutta tarttua nopeasti teeman kannalta oleelliseen puheeseen.

Olisimme voineet suunnitella vieläkin tarkemmin ohjaamisen työnjakoa, selkeää ohjeistusta sekä sisältöjen ja asetettujen tavoitteiden kohtaamisen mahdollisuuksia käytännössä. Mielestäni suunnittelu oli kuitenkin hyvällä tasolla. Ryhmäkertojen suunnitelmat olivat realistisia suhteessa ryhmälle varattuun aikaan. Jokaiselle kerralle oli suunniteltu vähintään yksi perinteisestä koko ryhmän keskustelusta poikkeava toimintamuoto. En huomannut että ohjaajille olisi missään vaiheessa tullut “mitäs nyt tehtäisiin” -tyylistä tunnetta. Teemat ja toiminnot kantoivat hyvin koko kerran ajan, ja se kertoo mielestäni suunnittelun onnistumisesta.

4.1.3 Ryhmälle asetettujen tavoitteiden toteutuminen: arvosana 8

Dusti -jatkoryhmälle oli asetettu kaksi päätavoitetta: lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyn tiimoilta ajatuksena oli edetä omien kokemusten kautta väkivallan muotojen tunnistamiseen ja niiden peilaamiseen omassa perheessä (Peltonen & Tassopoulos 2010, 7). Suunnittelupäivänä laaditun ohjelmarungon idea oli juuri tämä. Tavoitteena

oli myös vahvistaa ja kannustaa väkivallattomien toimintamallien käyttöön perhe-elämässä.

Ryhmätoiminnan toisena tavoitteena oli integroida ryhmään osallistuvia miehiä suomalaiseen yhteiskuntaan (Tassopoulos 2010, 1).

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen on vaikeaa. Sitä voi lähestyä monesta suunnasta:

- tarkastelemalla ryhmän ohjausta ja toimintamuotoja: miten ne edesauttoivat tavoitteiden saavuttamista
- tarkastelemalla ryhmän puhetta: mille tasolle keskusteluissa päästiin
- analysoimalla miesten ryhmätoiminnassa ja yksilöhaastatteluissa tuottamaa puhetta liittyen erityisesti ryhmän hyödyllisyyteen
- arvailemalla miesten sisällä mahdollisesti tapahtuneita asenteiden ja käyttäytymismallien muutoksia – sikäli kun muutoksille oli ylipäättäen tarvetta

Tavoitteiden täyttymistä on tarkasteltu tarkemmin kirjoittamassani artikkelissa (liite 1). Perustelen tässä lyhyesti antamaani arvosanaa.

Lyhyesti sanottuna tavoitteet eivät täytyneet kaikilta osin. Ne oli joko asetettu liian kunnianhimoisesti tai sitten ryhmän ohjaamisessa ei oltu tarpeeksi kunnianhimoisia. Joka tapauksessa ryhmäohjelman aikana ohjaajatiimimme totesi, että tässä toisensa tuntevista miehistä koostuneessa ryhmässä omista kokemuksista puhuminen oli vaikeaa.

Etenkään suoraan henkilökohtaiseen perhe-elämään meneminen ei tuottanut kovinkaan avointa keskustelua. Kun yksi ohjaajista alkoi esimerkinomaisesti kertoa heidän perheessään vallitsevista miehen ja naisen rooleista, työnjaon muotoutumisesta (kuka tekee yleensä ruokaa jne.), ryhmäläiset alkoivat kysellä ohjaajalta – ei rooleista – vaan suomalaisista perinneruuista. Tuntui, että puheenaihetta pyrittiin aktiivisesti vaihtamaan kun aihe tuntui liian vaikealta ja henkilökohtaiselta. Totesimme, että kokemuksista pitää päästä puhumaan jollain muilla tavoilla kuin suoraan ytimeen menemällä.

Ehkäpä parhaat ja henkilökohtaisimmat keskustelut saavutettiin, kun edettiin rauhas- sa niin, että ensin mietittiin perhe-elämän kysymyksiä vuorovaikutteisesti kulttuurita- salla. Siitä tuli usein mieleen esimerkkejä omista kokemuksista. Toinen hyväksi koet- tu keino päästä pohtimaan arjen käytäntöjä olivat esimerkkitalanteet. Valmiiksi suunni- teltu arjen ongelmatilanne, johon mietittiin yhdessä eri ratkaisuja, antoi mahdollisuu- den paitsi kehitellä hyviä väkivallattomia ratkaisumalleja, myös reflektoida ja jakaa omia perhe-elämän kokemuksia.

Ryhmän parasta antia oli niin ohjaajien kuin ryhmäläistenkin mielestä suomalaisen miehen, ”Penan” vierailu. Se toi aivan uuden ulottuvuuden vertaisuuden kokemuk- seen kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välillä. Se oli molemminpuolinen oppi- miskokemus: monelle ryhmäläiselle ensimmäinen kunnollinen tasavertainen kohtaa- minen suomalaisen kanssa. Mies toi kokemuksellaan näkyväksi suomalaisen pari- suhde- ja avioelämän arjen iloineen, suruineen ja eroineen. Käyttämänsä väkivallan mies toi avoimesti esille niin, että se on yksiselitteisesti väärin. Se ei silti tarkoita sitä, että loppuelämä olisi pilalla vaan että väkivallan käytöstäkin voi oppia pääsemään eroon.

Myös Pena kertoi ryhmässä vierailun olleen kohtaamistilanteena mielenkiintoinen. Haastattellessani häntä lyhyesti ryhmäkerran jälkeen mies kertoi vierailun merkinneen hänelle jatkoa väkivallan katkaisuprosessille. Kertoessaan itsestään mies reflektoi samalla omaa historiaansa aiheeseen liittyen. Lupautuminen vierailijaksi oli miehelle myös hyvä tapa osoittaa kiitollisuutta Lyömätön Linja Espoossa- toiminnalle, joka oli auttanut häntä pääsemään eroon väkivallan käytöstä.

Miesten tuottaman puheen perusteella ryhmä oli vahvasti positiivinen kokemus. Pa- rasta siinä oli, että sai nähdä ystäviä. Myös suomen kulttuurin ymmärtäminen ja tois- ten kokemusten kuuleminen mainittiin ryhmän ansioiksi. Moni mies sanoi saaneensa ihan konkreettisia ja käyttökelpoisia vinkkejä omaan elämäänsä. Penan vierailu antoi perspektiiviä suomalaisuuteen. Hänen kokemuksena olivat miehille arvokkaita ja ne olivat selvästi jääneet mieleen. Lähes jokainen miehistä sanoi nyt tietävänsä, mistä voi hakea apua perhe-elämän haasteissa.

Yksilöhaastatteluissa miehet antoivat arvosanan koko jatkoryhmän toiminnasta: arvosanojen keskiarvo välillä 1-10 oli tasan kahdeksan. Ensimmäiselle, syksyllä 2008 järjestetylle ryhmäohjelmalle annettiin arvosana 6,7. Parempi luottamus ryhmää kohtaan sekä suomalaisen miehen vierailu korottivat haastateltujen miesten mukaan arvosanaa. Miehet olisivat toivoneet enemmän suomen yhteiskuntaan integroivaa toimintaa ja ennen kaikkea enemmän suomalaisten miesten vierailuja.

Keskustelujen tausta-ajatuksena oli saada miehet tarkastelemaan omaa toimintaansa perheessä. Se, kuinka paljon tätä sisäistä puhetta tapahtui, jää lähinnä arvailujen varaan. Konkreettinen todiste ryhmätoiminnan vaikutuksesta oli se, että ryhmälisistä kaksi tuli Miehen Linjaan yksilökäynnille keskustelemaan perhe-elämän haasteista.

Alkuperäisestä tavoitteesta ja suunnitelmasta poiketen emme juurikaan päässeet puhumaan väkivallan kokemuksista – kohteena tai tekijänä – perheessä. Keskustelun taso puhui yleisenä, suomen ja lähtömaan perhe-elämän eroavuuksien ihmettelynä ja kahden kulttuurin yhdistämisen haasteellisuuden kuvaamisessa. Henkilökohtainen taso liittyi lähinnä positiivisten kokemusten jakamiseen.

Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ohjaajien olisi pitänyt ottaa rohkeammin teemaksi nimenomaan väkivalta ja oma kokemusmaailma siihen liittyen. On vaikea arvioida, miten ryhmäohjelma olisi edennyt, jos olisimme seuranneet suunnittelupäivänä laadittua ohjelmarunkoa. Vaihtoehtoja on mielestäni kaksi, joista jälkimmäistä pidän todennäköisempänä:

- Miehet olisivat kertoneet avoimesti väkivaltakokemuksistaan entisessä kotimaassa ja Suomessa. Tämän jälkeen kokemuksista olisi keskusteltu niitä oltaisiin ryhmitelty väkivallan eri muotojen mukaan. Viimeisellä kerralla suomalainen mies olisi kertonut miten oli itse selviytynyt väkivallan käyttöön liittyvistä haasteista. Se saisi myös ryhmäläiset – jos avulle oltaisiin nähty tarvetta - hakemaan tukea yksilökeskustelujen kautta.
- Miehet olisivat olleet todella pettyneitä siihen, että keskustelun aiheet ovat näin vaikeita ja henkilökohtaisia. Hehän olivat tulleet tapaamaan ystäviään ja opiskelemaan Suomen kulttuuria ja kieltä. Perheen haasteista

puhuminen olisi koettu ylivoimaisen vaikeaksi varsinkin kun jotkut miehet olivat toisilleen sukua puolison kautta. Lopulta miehet olisivat jättäneet tulematta ryhmään.

Suomen pakolaisavun vertaisryhmäjaottelua (s. 19-20) tarkastellessa voi huomata, että Dusti -jatkoryhmässä oli piirteitä sekä ennaltaehkäisevästä että ongelmalähtöisestä ryhmätoiminnasta. Ryhmä valmensi elämään suomalaisessa yhteiskunnassa ja keskustelun aiheena olivat usein Suomessa elämisen haasteet. Haasteita tosin käsiteltiin ratkaisukeskeisesti, eli pääpaino oli haasteiden voittamisen liittyvien kokemusten tarkastelussa.

Isyyden vahvistaminen hyvien kasvatuskokemusten jakamisen kautta ja parisuhteen roolien tarkastelu tasa-arvon kannalta ovat hyväksi havaittuja lähisuhdeväkivallan ehkäisykeinoja (mm. Säävälä ym. 2006, 153). Myös integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan helpottaa perheen arkea ja siltä osin ehkäisee myös perheessä tapahtuvaa väkivaltaa. Näistä näkökulmista katsottuna ryhmätoiminta onnistui mielestäni todella hyvin.

4.1.4 Tutkimusprosessi: arvosana 8

Tutkimuksellisen artikkelin laatimiseen liittyi monia haasteita. Ensinnäkin tutkimuskysymysten formulointi vei aikaa. Vaikeuksia tuottivat vastuunjaot suhteessa laajempaan tutkimushankkeeseen. Hankkeen valmistelun alkuvaiheessa ajatuksena oli sovittaa tutkimuskysymykset hankkeelle määriteltuihin yleisiin tutkimusongelmiin. Ne kuitenkin olivat sen kaltaisia, että ne olisivat vaatineet mielestäni vahvempaa kokemusta monenlaisesta asiakastyöstä.

Tutkimusaineiston kerääminen ryhmäkertojen aikana onnistui varsin hyvin. Käsin kirjaamani havainnot tukivat nauhoitettua ja litteroitua puhetta. Parantamisen varaakin jäi: kolmannella ryhmäkerralla nauhurista loppuivat paristot enkä muistanut ottaa varaparistoja mukaan. Nauhurin käyttöön olisi pitänyt kiinnittää huomiota myös pienryhmätilanteissa. Se olisi pitänyt aina sijoittaa siihen pienryhmään missä en itse ollut. Näin olisin päässyt paremmin vertailemaan ryhmien keskusteluja.

Yksilöhaastatteluissa eniten haastetta tuotti haastateltavien kielitaito. Miehistä suurin osa halusi tulla haastatteluun ilman tulkkia. Kielitaito oli kuitenkin sillä tasolla, että varsinkin vaikeimpien sanamuotojen ja termien kanssa väärinymmärrysten todennäköisyys oli suuri. Tulkki olisi pitänyt ehkä sittenkin tilata kaikkiin haastatteluihin tai sitten minun olisi pitänyt muodostaa kysymykset kieliopillisesti vieläkin yksinkertaisemmin. Kaikesta huolimatta minulle haastattelijana jäi sellainen olo, että sain ainakin tärkeimpiin peruskysymyksiin vastaukset vieläpä ilman vaaraa isommista väärinkäsityksistä.

Aineiston analysointi oli siinä mielessä helppoa, että olin aktiivisesti mukana ryhmäkerroilla ja näin minulla oli jo ennen litteroidun puheen käsittelyä tietty tuntuma aineistoon. Niinpä pystyin mielestäni hyvin poimimaan oleellisen puheen ja luokittelemaan sen pääotsikoiden alle. Lisäksi pystyin yhdistämään melko hyvin keskusteluihin sen tunnelman, joka ryhmässä keskustelujen aikana vallitsi. Näin ollen analysointi ei ollut pelkkää tekstin tulkintaa ja se näkyy toivottavasti myös valmiissa tuotoksessa, artikkelissa (liite 1).

4.2 Tulosten tarkastelu ja pohdinta

4.2.1 Huomioita ryhmätoiminnasta

Ryhmän ohjaajilla oli mielessä yksi peruskysymys: mikä on oikea tapa järjestää asetamiimme tavoitteisiin pohjautuvaa ryhmätoimintaa? Kysymystä mietittiin sekä ennen ryhmän alkua suunnitteluvaiheessa että erityisesti ryhmäkertojen välissä reflektiopalaverissa. En pyri tässä tarjoamaan lopullista totuutta ja vastausta kysymykseen. Sen sijaan listaan huomioita, joita teimme ryhmäohjelman aikana ryhmän toimintaan ja asetettuihin tavoitteisiin liittyen.

1. Ovatko tavoitteet selvillä? Ryhmään osallistuville tulee selvittää jo ennen toiminnan alkua tarkkaan, mikä on ryhmän järjestäjien varsinainen tavoite. Se saattaa poiketa hyvinkin paljon ryhmään osallistujien tavoitteista. Tavoitteiden yhtenevyudet ja erot kannattaa heti alussa keskustella tarkasti auki ja laatia kaikille osapuolille sopivat, yhteiset tavoitteet.

2. Ohjelmallinen vai prosessina etenevä ryhmä? Dusti -ryhmä suunniteltiin ohjelmalliseksi, mutta se muuttui prosessinomaiseksi. Tavoitteiden pitäisi olla erityisen hyvin kaikille osapuolille määritellyt, mikäli ryhmälle halutaan suunnitella valmis ohjelmarunko.
3. Ovatko ryhmään osallistujat ennestään tuttuja toisilleen? Dusti -ryhmässä näin oli, ja se vaikutti sekä positiivisella että negatiivisella tavalla. Ystävyyden vahvisti miesten sitoutumista ryhmään, mutta toisaalta saattoi osaltaan estää vaikeista, omakohtaisista kokemuksista puhumista.
4. Miten saadaan aikaan tavoitteeseen vievää keskustelua? Ryhmässä hyväksi koettuja keinoja olivat esimerkkitalanteet; niin itse suunnitellut caset kuin esim. asian ytimeen johdattelua elokuvasta. Suoraan liian henkilökohtaisista asioista kysyminen aiheutti ryhmässä pikemminkin varautunutta ilmapiiriä. Myös ohjaajan oma käytös on tärkeä. Luotettavuus, avoimuus ja keskusteluun kannustava, ei-tuomitseva ote rohkaisee erilaisten mielipiteiden ja käyttäytymismallien esiin tuomista. Oma kanta pitää kuitenkin tuoda julki rohkeasti.
5. Miten tuoda suomalaisuutta esille realistisella, integroivalla tavalla? Ryhmän miesten mielestä suomalaisen miehen vierailu oli monella tavalla paras kokemus ja vastaavia kohtaamisia toivottiin lisää. Tällaisia arvostavia vertaiskohtaamisia voi ainoastaan suositella.

Viimeistä lukuun ottamatta huomiot ovat tavalla tai toisella kantapään kautta havaittuja. Edellä mainitut seikat liittyvät nimenomaan kotoutumisen vahvistamiseen ja lähi-suhdeväkivallan ehkäisyyn tähänneeseen, maahanmuuttajataustaisille miehille suunnattuun Dusti -jatkoryhmään, joten niistä kaikkia ei välttämättä tarvitse miettiä muunkaltaisia ryhmiä suunnitellessa.

Esittelin toiminnan arviointi -osuudessa miesten kokemuksia ryhmätoiminnan annista ja sen mahdollisista vaikutuksista perhe-elämään. Miehen kokemus on kuitenkin vain toinen puoli todellisuudesta, ja olisikin erittäin hyvä tietää, miten ryhmän miesten puolisot kokevat järjestämämme toiminnan. Ovatko he huomanneet ryhmän mahdollises-

ti aikaan saamia positiivisia vaikutuksia kodin ja perheen arjessa? Se informaatio olisi ensiarvoisen tärkeää ryhmätoiminnan vaikuttavuutta arvioidessa.

4.2.2 Ryhmätoiminnan merkityksestä

Syksyllä 2008 ja keväällä 2009 järjestetyt Dusti -ryhmät olivat pilottihankkeita, joista saadut kokemukset olivat kaiken kaikkiaan rohkaisevia. Miehen Linja onkin laajentanut vastaavankaltaista ryhmätoimintaa Hyvinkäälle, jossa se operoi yhdessä Hyvinkään kaupungin ja seurakunnan sekä Väestöliiton kanssa. Hyvinkäällä toiminnan taustana oli kaupungin ja seurakunnan järjestämä perheleiri nuorille afgaaniperheille ja -pareille, joiden miehille Miehen Linja on alkanut järjestää erillistä ryhmätoimintaa Dusti -kokemusten perusteella (Peltonen & Tassopoulos 2010, 11 & 24). Myös Dusti -ryhmä on jatkunut tässä tarkastelussa olevan jatkoryhmän jälkeen, ja sen tiimoilla ollaan mietitty mahdollisia seuraavia miehiä vielä enemmän osallistavia ja vastuuttavia askelmia (emt. 11).

Maahanmuuton jatkuvasti lisääntyessä erilaisten kotouttavien toimien tarve kasvaa tulevaisuudessa. Mahdollisimman varhainen reagoiminen kotoutumiseen liittyviin haasteisiin lienee tehokkain keino edistää integraatiota ja ehkäistä sosiaalisia ongelmia. Ryhmästä saatujen kokemusten perusteella Dustin kaltainen, eri teemoihin liittyvä vertaisuuteen perustuva toiminta tulisi mielestäni kuulua osaksi virallisesti laissa määriteltyjä kotouttamistoimia. Kotouttamisen organisoinnista vastaavan kuntasektorin ja eri alojen asiantuntijuutta omaavien järjestöpuolen toimijoiden yhteistyöllä – Dusti -ryhmän tapaan – saataisiin varmasti tehokkaimmin kauaskantoisia tuloksia.

LÄHTEET

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008; Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87

Ensi- ja turvakotien liitto 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry

Ensi- ja turvakotien liitto 2010. Työmuodot. Miestyö. Viitattu 21.4.2010
<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/miestyo/>

Espoon kaupunki 2010. Pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanotto ja kotouttaminen. Viitattu 27.3.2010 <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11884;11489;11623>

Espoon maahanmuuttaja-asiain neuvottelukunta 2000. Kotouttamistoiminnan seurantaraportti. Viitattu 27.3.2010 <http://www.espoo.fi/binary.asp?path=1;28;11884;11489;11503;11511;48265;48267;11513&field=FileAttachment>

Espoon maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2000. Viitattu 27.3.2010
<http://www.espoo.fi/binary.asp?path=1;28;11884;11489;11495;11503;11511;48265;48267;11512&field=FileAttachment>

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (EUROFOUND) 2006. Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities. Viitattu 20.3.2010
<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>

Germain, Sirkka & Mattila, Kari & Polkunen-Gartz, Marja-Liisa & Törnroth, Christina 1979. Väkivalta avioliitossa. Helsinki: Tammi

Hautamäki, Jari 2010. Selonteko Lyömätön Linja Espoossa -toiminnasta vuodelta 2009

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2006. Opinnäytetyöopas. Viitattu 8.5.2010 https://pro.humak.fi/document/humak/15626/humakin_keskeiset_asiakirjat/kasikirjat,_oppaat_ja_ohjeet/opetus/opinnaytetyooppas/OPINNAYTETYOOPAS.pdf

Husso, Marita 2003. Perheväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino

Hyvärinen, Salla 2006. Miehen Linja -projekti. Väkivaltatyön ammattilaisten näkemyksiä toiminnasta ja työntekijän haasteista. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Jussi-työ 2010. Viitattu 25.4.2010 <http://www.jussityo.fi/>

Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Slåen, Anne 2007. Yleistä muttei yksityistä – Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita

Karimi, Rebwar 2009. Miesryhmätoiminta. Teoksessa Tauro, Tanja & Van Dijken, Marjo (toim.) Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto

Kolb, David A. 1984. Experiential Learning: experience as the source of learning and development New Jersey: Prentice-Hall

Korhonen, Kaija & Ellonen, Noora 2007. Maahanmuuttajanaiset väkivallan uhrina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 60 /2007

Kyllönen-Saarnio, Eija & Nurmi, Reet 2005. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja Terveysministeriön oppaita 2005:15

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999. 9.4.1999/493

Lundberg-Love Paula & Marmion Shelly 2006. Intimate violence against women. When spouses, partners, or lovers attack. Westport: Praeger

Marshall, Gordon 1998. Social integration and system integration. A Dictionary of Sociology. Viitattu 26.4.2010 <http://www.encyclopedia.com/doc/1O88-socialntgrtnnd-systmntgrtn.html>

Pehkonen, Pirjo 2003. Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Sosiologian laitoksen raportteja; N:o 2. Joensuu: Joensuun yliopisto. Sosiologian laitos

Peltonen, Miika & Tassopoulos, Kostas 2010. Selonteko Miehen Linja -toiminnasta 2008-2009

Peltoniemi, Teuvo 1984. Perheväkivalta. Keuruu: Otava

Perttu, Sirkka & Söderholm, Anna-Liisa 1998. Väkivaltaa kokeneiden auttaminen. Opas ammattihenkilöstölle. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan osasto

Perttu, Sirkka 1999. Perheväkivalta auttamistyössä. Opas ammattihenkilöstölle. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Raha-automaattiyhdistys 2007. Avustusstrategia 2008-2011. Viitattu 22.5.2010 http://www.ray.fi/avustustoiminta/aineistopankki/pdf_doc_ohjeet/html/RAY_avustusstrategia2008-2011.htm

Salakka, Markku 2002. Oppilaan kätkeyty ja näkyvä toiseus haasteena opettajan reflektiiviselle oppimiselle. Teoksessa Räsänen, Rauni & Jokikokko, Katri & Järvelä, Maria-Liisa & Lamminmäki-Kärkkäinen, Tanja (toim.). Interkulttuurinen opettajankoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. Oulun Yliopisto. Viitattu 7.5.2010 <http://herkules.oulu.fi/isbn9514268075/isbn9514268075.pdf>

Salmi, Venla & Lehti & Martti & Sirén, Reino & Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko 2009. Perheväkivalta Suomessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 12/2009. Viitattu 14.1.2010 <http://www.optula.om.fi/uploads/3ey309hz08t.pdf>

Sharifi, Yasmin 2008. Vertaistuki. Teoksessa Kärki, Elina & Sharifi, Yasmin & Öhman, Petri (toim.) Vertaisryhmätoiminnan opas maahanmuuttajatyöhön. Suomen Pakolaisapu ry. Viitattu 8.5.2010 <http://www.pakolaisapu.fi/files/39/vertaistoiminnanopas.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6. Viitattu 22.5.2010 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3683.pdf&title=Sosiaali__ja_terveydenhuollon_kansallinen_kehittamisohjelma_KASTE_2008_2011_fi.pdf

Suomen pakolaisapu 2010. Tukea arkeen vertaisryhmästä. Viitattu 8.5.2010 http://www.pakolaisapu.fi/tietopankki/pakolaisavun_toiminta/kasvokkain

Suominen, Elina 1971. Väkivalta. Helsinki: Tammi

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu 2006. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry

Tanner, Arto (toim.): Poliisi ja maahanmuuttajat – kohti kotoutumista edistävää vuoro-vaikutusta 2008. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 67/2008

Tassopoulos, Kostas 2009. Ryhmän prosessin evaluaatio. Suunnitelmapaperi. Julkaisematon.

The Free Dictionary 2010. Viitattu 7.5.2010 <http://www.thefreedictionary.com/integration>

Tilastokeskus 2009. Ulkomaiden kansalaiset. Viitattu 23.4.2010 http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Tilastokeskus 2010. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Viitattu 23.4.2010 http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#turvapaikanhakijat

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD) 1994. Social Integration: approaches and issues. UNRISD briefing paper no. 1 – World Summit for Social Development. Viitattu 26.4.2010 [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9\(httpAuxPages\)/510920-DA18B35A6880256B65004C6A7B/\\$file/bp1.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9(httpAuxPages)/510920-DA18B35A6880256B65004C6A7B/$file/bp1.pdf)

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

LIITTEET

Liite 1: Artikkelin jatkoryhmän kokemuksista

Koska me olemme nyt Suomessa pitää oppii Suomen kulttuuri

Miehen Linjassa toteutetun lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevä vertaisryhmätoiminta prosessina, maahanmuuttajataustaisten miesten kokemukset ryhmästä ja miesten väkivaltakäsitysten muutokset ryhmätoiminnan seurauksena.

Jatkoryhmän muoto ja kulku

Ensimmäinen Dusti -ryhmä toteutettiin syyskaudella 2008 ja tässä artikkelissa tarkastelussa oleva jatkoryhmä sijoittui helmi- toukokuulle 2009. Jatkoryhmä koostui kaiken kaikkiaan 11 ryhmätapaamisesta, niiden jälkeen toteutetuista yksilötapaamisista sekä loppuretkestä.

Ryhmään osallistui kaiken kaikkiaan kahdeksan iältään 18-40-vuotiasta miestä, jotka olivat kotoisin samalta kielialueelta Aasiasta.

Ryhmäohjelman rakenne

Uudentyyppisenä ryhmätyön muotona Dusti -ryhmä oli oppimisprosessi niin ryhmäläisille kuin ohjaajillekin. Toiminta oli luonteeltaan kokeilevaa, ja se eteni prosessinomaisesti muuttaen muotoaan saatujen kokemusten pohjalta.

Suurin muutos ohjaajien kannalta oli siirtyminen prosessiryhmän muotoon. Jatkoryhmä oli alunperin suunniteltu ohjelmalliseksi ryhmäksi, joka tarkoittaa, että ryhmälle suunniteltiin etukäteen rakenne ja teemat samalla periaatteella kuin Espoon Lyömättömän linjan väkivallan katkaisuryhmässä. Ensimmäisen Dusti -ryhmän kokemusten pohjalta päätettiin syventää lähisuhdeväkivalta-aiheen käsittelyä ja keskittyä siihen keskusteluissa. Tavoitteena oli edetä omien kokemusten pohjalta väkivallan muotojen tunnistamiseen ja sen kautta seurausten pohtimiseen ja ennaltaehkäisyyn (taulukko 1).

1. Orientoituminen	6. Fyysinen ja henkinen väkivalta
2. Väkivallan kokemukset kodin ulkopuolella	7. Seksuaalinen ja taloudellinen väkivalta
3. Väkivallan kokemukset per-	8. Naisen oikeudet ja miehen velvollisuudet

heessä ja lähisuhteessa	
4. Mitä on lähisuhde- perhe- väkivalta	9. Suomalaisen miehen tarina
5. Väkivallan seuraukset	10. Ryhmän päätös

Taulukko 1. suunnitellut ryhmäkertojen teemat

Ryhmäohjelma teemoineen esiteltiin miehille ensimmäisellä ryhmäkerralla. Ohjelmarunko ei herättänyt ryhmäläisissä kovinkaan suurta innostusta ja teemojen keskittyminen väkivalta-aiheen ympärille sai miehiltä jopa suoraa kritiikkiä. Palautteen pohjalta tehtiin päätös luopua valmiista teemarungosta. Lisäksi ryhmäläisille tarjottiin mahdollisuus vaikuttaa käsiteltäviin teemoihin.

Mielenkiintoista oli, että kun yksi miehistä, joka ei ollut ensimmäisellä kerralla paikalla, kysyi toisella ryhmäkerralla, mistä viimeksi puhuttiin, kukaan silloin paikalla olleista ei muistanut mainita esittelemäämme ohjelmarunkoa. Se oli unohdettu täysin – ja ehkä hyvä niin. Ryhmä käynnistyi tavallaan uudelleen.

Jatkossa edettiin niin, että ryhmäkerran teemat nousivat ryhmäläisten keskusteluista ja kokemuksista. Toiminnan tavoitteet pysyivät kuitenkin samoina. Ryhmätoiminnalla tähdättiin monimuotoisen väkivaltailmiön tunnistamiseen, väkivaltattomien ja tasa-arvoisten toimintamallien vahvistamiseen sekä miesten integroitumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Ohjaajien tehtäväksi muotoutui keskustelujen ohjaaminen ja suuntaaminen asetettujen tavoitteiden kannalta relevantteihin teemoihin (vrt. Oulun ensi- ja turvakodin nk. fokusoitu prosessiryhmä, Säävälä & Pohjoisvirta & Keinänen & Salonen 2006 ,112).

Esimerkiksi ensimmäinen varsinainen teema, lasten kasvatus, nostettiin keskustelunaiheeksi erään miehen arkielämän kokemuksesta. Hän kertoi työskentelevänsä lasten kanssa ja ihmetteli suomalaisten lasten rohkeutta:

”Esimerkiksi joskus haluaa lisää maitoo tai ruokaa se kertoo ihan rohkeasti mutta meidän kotimaassa ei oo niin. Jos haluaa jotain lapsi normaalisti ei voi kertoa ihan suoraan.”

Tästä havainnosta edettiin pohtimaan kulttuurieroja lasten kasvatuksessa Suomen ja miesten entisten kotimaiden välillä sekä miettimään hyviä käytäntöjä ja kokemuksia arjen kasvatustilanteissa.

Samaan tapaan nousivat muutkin teemat (taulukko 2), ja alkuperäisestä ryhmäohjelman rungosta vain yksi teema, suomalaisen miehen tarina, toteutettiin loppulta suunnitellusti.

1. Orientaatio 1	7. Parisuhde ja tasa-arvo 2
2. Orientaatio 2	8. Elämää Suomessa 1
3. Lasten kasvatus 1	9. Elämää Suomessa 2
4. Lasten kasvatus 2	10. Ryhmän päätös 1
5. Parisuhde ja tasa-arvo1	11. Ryhmän päätös 2
6. Suomalaisen miehen tarina	12. Loppuretki

Taulukko 2. Toteutuneet ryhmäkertojen teemat

Ryhmäkertojen sisällöt

Orientaatio

Ensimmäisellä orientoitumiskerralla ryhmäläisille esiteltiin suunniteltu ryhmäohjelman teemarunko, josta käytiin pieni keskustelu. Tämän jälkeen minä esittelin itseni ja kerroin opinnäytetyötutkimuksestani johon liittyen pyysin ryhmäläisiltä luvan nauhoittaa ryhmäkerrat. Tämän jälkeen keskusteltiin vapaamuotoisesti tulevasta ryhmästä ja vaihdettiin kuulumisia.

Jälkimmäisen orientaatiokerran aluksi pidettiin ohjatumpi kuulumiskierros. Sen aikana jokainen sai vuorollaan kertoa tunnelmistaan, odotuksistaan ja toiveistaan tulevaa ryhmää kohtaan. Tämän jälkeen siirryttiin pienryhmiin, joissa miehet saivat vielä keskenään miettiä toiveitaan ryhmään liittyen. Orientaatiovaiheen loppuksi laadittiin ryhmän yhteiset säännöt. Ne kirjoitettiin näkyville ja jokainen kävi vuorollaan hyväksymässä ne allekirjoituksella.

Lasten kasvat

Lasten kasvat oli ensimmäinen varsinainen teema. Aihetta lähestyttiin miettimällä ensin kahdessa pienryhmässä Suomen ja miesten kotimaiden eroja kasvatuskäytännöissä ja -periaatteissa. Pienryhmäosuuden jälkeen kokoonnuttiin yhteen ja käytiin läpi ryhmissä heränneitä ajatuksia.

Toisella kerralla ryhmäläiset saivat pohdittavakseen kaksi kuvitteellista tilannetta, jotka liittyivät lasten kasvatukseen. Ensimmäisessä tilanteessa oltiin lapsen (neljävuotiaan pojan) kanssa ruokakaupassa. Lapsi itki ja huusi haluten karkkia. Toisessa tilanteessa oli aamu ja kiire kouluun ja töihin. Lähdön hetkellä lapsi (yhdeksänvuotias tyttö) ilmoitti ettei halua mennä kouluun.

Tilanteita pohdittiin pienryhmissä. Mietittiin millä eri tavoilla vanhempi voi toimia tilanteissa ja mitä eri vaihtoehtoista voisi seurata. Jotkut miehistä toivat keskusteluun mukaan omia kokemuksiaan vastaavista tilanteista. Ryhmäkerran lopuksi kokoonnuttiin taas yhteen keskustelemaan ryhmän tuottamista toimintamalleista.

Parisuhde ja tasa-arvo

Teeman käsittely aloitettiin miettimällä miehen ja naisen rooleja perheessä. Tällä kertaa ohjaajat veivät keskustelun heti aluksi henkilökohtaiselle tasolle kertomalla ensin omista perheistään ja kysymällä sitten ryhmäläisiltä millaisia rooleja heidän perheissään on. Mietittiin myös miten roolit esimerkiksi kotitöiden jakamisessa ovat kussakin perheessä muotoutuneet.

Miehet ihmettelivät Suomen mallia, jossa nainen ja mies tekevät samoja asioita: käyvät töissä, tekevät kotitöitä yhdessä ja niin edelleen. Tästä keskustelu siirtyi suomalaisen tasa-arvon miettimiseen. Pohdittiin myös avioliittoon ja parisuhteeseen liittyvien käytäntöjen erilaisuutta Suomessa ja miesten kotimaassa.

Toisella kerralla katsottiin muutama kohtaus tositapahtumiin perustuvasta elokuvasta, jonka aiheena oli parisuhdeväkivalta. Kohtauksissa mies käytti monenlaisia väkivaltaa, kuten fyysistä väkivaltaa ja puolison kontrollointia. Kohtausten välissä niiden sisällöstä keskusteltiin.

Suomalaisen miehen tarina

Kuudennella ryhmäkerralla ryhmään sai vieraan. Lyömättömän Linjan väkivallan katkaisusuojelman läpikäynyt mies tuli kertomaan itsestään ja historiastaan. Hän oli aiemmin käyttänyt väkivaltaa parisuhteissaan, mutta oli sittemmin päässyt eroon väkivaltaisesta käyttäytymisestään.

Ryhmäläiset saivat esittää kysymyksiä ja kommentteja miehelle. Eniten miehiä tuntuivat kiinnostavan avioliitot ja -erot; syitä naimisiinmenoihin ja toisaalta eroihin tiedusteltiin paljon. Miehet kyselivät myös tapahtuneesta positiivisesta muutoksesta ja Lyömättömän Linjan merkityksestä siihen. Jotkut kysymykset olivat yleisluontoisia: tiedusteltiin esimerkiksi hyvää ikää mennä naimisiin.

Elämää Suomessa

Teema aloitettiin ryhmäläisten puolelta tulleesta toiveesta käsitellä Suomen lakeja. Miehet olivat saaneet edellisellä kerralla tehtäväksi miettiä Suomen lakiin tai käytäntöihin liittyviä kysymyksiä, joihin haluttiin saada vastaus. Ohjaajille esitettiin kysymyksiä liittyen miesten ja naisten palkkaukseen, vanhustenhoitoon, kotouttamistoimintaan ja kansalaisuuden saamiseen.

Tämän jälkeen ohjaajat esittelivät suomalaista kulttuuria pienen PowerPoint-kuvakoosteen avulla. Siihen oli koottu suomalaisia tapoja, historiallisia tapahtumia, suomalaisille tärkeitä ihmisiä ja niin edelleen. Kuvat näytettiin yksi kerrallaan ja samalla kerrottiin miksi ne oli valittu koosteeseen. Kuvat herättivät myös kysymyksiä ja keskustelua ryhmässä.

Seuraavaksi jakauduttiin kahteen pienryhmään. Ensin keskusteltiin aiheesta ”miltä tuntuu asua Suomessa?”. Keskusteluissa muisteltiin Suomeen saapumista, pohdittiin suomalaisten ihmisten mielenmaisemaa, puhuttiin ystävyys-suhteista ja kohtaamisista suomalaisten kanssa sekä mietittiin suomalaisten suhtautumista maahanmuuttajiin.

Toisena aiheena pienryhmäkeskusteluissa oli suomalaisen ja miesten lähtökulttuurin eroavuuksien pohtiminen. Eroina nähtiin erilaiset perhemallit, naisten ja miesten tasa-arvo, demokratia ja vapaus esimerkiksi uskonnon suhteen, yhteisöllisyys ja suhtautuminen alkoholiin.

Jälkimmäisellä kerralla keskustelu oli vapaampaa; keskusteluun nousivat etenkin suomalaisten kohtaamiseen, Suomessa koettuun rasismiin ja työnsaantiin liittyvät aiheet.

Ryhmän päätös

Viimeiseksi suunniteltu ryhmäkerta aloitettiin käsittelemällä Suomen kansalaisuuden saamiseen liittyviä ehtoja. Tämän jälkeen ryhmäläisiltä kerättiin palaute ryhmäohjelman annista ja hyödyllisyydestä niin, että jokaista kertaa arvioitiin erikseen. Ensin palauteltiin mieliin, mitä kullakin ryhmäkerralla oltiin tehty. Sitten kukin ryhmäläinen mietti ja antoi itsenäisesti arvosanan (asteikolla 1-10) niille kerroille, joilla oli ollut läsnä.

Kun kaikki kerrat oli käyty läpi, laskettiin arvosanojen keskiarvo kullekin ryhmäkerralle (*Kuvio 3*). Tämän jälkeen ryhmän toiminnasta ja annetuista arvosanoista keskusteltiin vielä yhdessä.

Kaikkia käytännön asioita ei ehditty sopia kymmenennellä ryhmäkerralla. Niinpä sovittiin, että ryhmä kokoontuu vielä kerran ennen päätösretkeä. Tämä ylimääräinen 11. kerta aloitettiin erään ryhmäläisen laatimalla PowerPoint-esityksellä, jonka aiheena oli hänen kotimaansa. Tämän jälkeen puhuttiin vielä loppuretkkeen liittyvistä käytännöistä ja sovittiin yksilökeskusteluajat.

Loppuretki

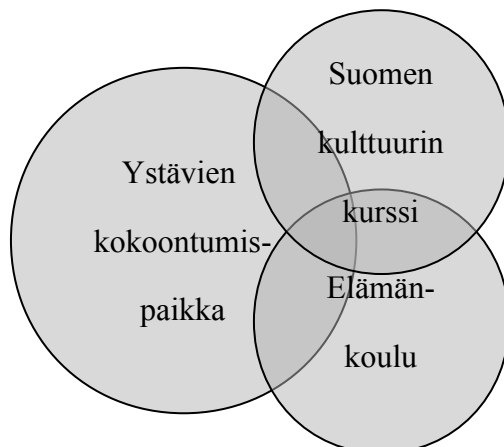
Loppuretken kohteeksi oli jo ennen jatkoryhmän alkua valikoitunut Tallinna. Retki toteutettiin päiväristeilynä, koska se oli edullisin vaihtoehto ja mahdollisti kotiinpaluun samana iltana. Retkellä ei ollut varsinaista ohjelmaa, ja ryhmäläiset viettivätkin aikaa lähinnä keskenään istuskellen ja jutellen. Ohjaajat olivat ryhmän mukana oikeastaan vain lähdön ja maihinnousujen yhteydessä.

Miesten kokemukset ryhmätoiminnasta

Toiminnan kehittämisen kannalta oli ensiarvoisen tärkeää saada miehiltä suoraa palautetta. Ryhmäkertojen loppuun yritettiin jättää aikaa pienelle palautekeskustelulle. Myös seuraavan kerran alussa muisteltiin edellistä ryhmäkertaa ja sen antia. Tarkemmin miesten kokemuksia ja näkemyksiä ryhmätoiminnasta käytiin läpi toiseksi viimeisellä ryhmäkerralla (Kuvio 3) sekä yksilöhaastattelujen aikana.

Ryhmätoiminnalle annetut merkitykset

Ryhmä- ja yksilökeskusteluissa miesten puheessa korostui kolme merkitystä, joilla ryhmään tulemistä ja ryhmässä olemista perusteltiin (Kuvio 1). Ryhmää pidettiin ensinnäkin paikkana, johon ystävät kokoontuvat. Ryhmä nähtiin myös integroivana toimintana - eräänlaisena Suomen kulttuurin kurssina - jossa oli mahdollisuus keskustella kulttuurieroista, oppia suomalaiseen kulttuuriin liittyviä ihmeellisyyksiä ja samalla harjoitella suomen kieltä. Kolmas ryhmätoiminnan merkitys oli kokemusten jakaminen; ryhmästä haettiin eväitä omaan elämään.

Kuvio 1. Ryhmätoiminnalle annetut merkitykset

Ryhmä ystävien kokoontumispaikkana

Miesten ryhmälle antama nimi Dusti tarkoittaa ystävyyttä. Ystävien näkeminen olikin yksilöhaastattelujen perusteella miehille tärkein syy osallistua ryhmään. Miehet tunsivat toisensa jo ennen ensimmäisen ryhmäohjelman alkua, ja ryhmästä muodostui luonteva paikka tavata toisia. Jotkut miehistä sanoivat, että Suomessa ei ehdi muuten nähdä kavereita:

"[voi] tavata ystävien kaa teidän kaa(..) suomessa ei voi tehdä niin (..) suomessa on ihan eri asia (..) aina on kiire".

Tämän kiireen ja arjen keskellä ryhmä nähtiin jopa jonkinlaisena kohokohtana - kuten eräs mies asian muotoili:

"samat pikku juhlat joka kerta".

Miesten yhteisölliseen kulttuuriin kuuluva ystävyys näkyi monella tavalla ryhmätoiminnan aikana. Ryhmäkertojen alussa ja lopussa vaihdettiin aina kuulumiset omalla kielellä. Tunnelma ryhmässä tuntui olevan sitä vapautuneempi mitä enemmän miehiä oli päässyt paikalle. Toisaalta toisella kerralla esitelty idea ryhmätoiminnan jälkeen toteutettavista yksilötapaamisista herätti miehissä epäluuloa ja kysymyksiä:

"miks pitää yksilönä niinku.. mitä siellä keskustellaan", "onko se pakko".

Näytti siltä, että ryhmätoiminnan alkuvaiheessa nimenomaan toiset ryhmäläiset toivat miehille tunteen ryhmän turvallisuudesta. Eräs ryhmän miehistä oli jopa kutsun ryhmän ulkopuolisen ystävänsä tutustumiskäynnille ryhmään niin, että ohjaajatkaan eivät tienneet tästä etukäteen. Kaikille tuntui kuitenkin sopivat vierailijan läsnäolo.

Ryhmän jäsenten välisen ystävyysuhteet olivat totta kai positiivinen ja ryhmää koossa pitävä voima, mutta välillä ne tuntuivat kahlitsevan keskustelun syvyyttä: henkilökohtaisista, vaikeista aiheista puhuminen olisi todennäköisesti ollut miehille helpompaa, jos ryhmäläiset olisivat olleet vähemmän tuttuja toisilleen.

Ryhmä yhteiskuntaan integroivana kokemuksena

Kun toisella ryhmäkerran kuulumiskierroksella miehet saivat esittää toiveita ryhmän teemoista, lähes kaikki halusivat oppia lisää asioita Suomesta. Suomen yhteiskunta ja kulttuuri olevan ryhmäläisille enemmän kuin vain mielenkiintoisia keskustelunaiheita. Niiden ymmärtämistä pidettiin jopa edellytyksenä maassa pärjäämiselle - kuten eräs ryhmäläinen asian ilmaisi:

”koska me asumme nyt Suomessa pitää oppii Suomen kulttuuri”

Tämä tarjosi hyvät mahdollisuudet edetä ryhmätoiminnan suomalaiseen yhteiskuntaan integroivaa tavoitetta kohti.

Maahanmuuttajien sosiaalista integroitumista yhteiskuntaan voidaan tarkastella neljän ulottuvuuden näkökulmasta (EUROFOUND 2006, 9-11)

Rakenteellinen (structural) integraatio tarkoittaa osallisuutta ja pääsyä yhteiskunnan keskeisiin toimintoihin kuten työmarkkinoihin, koulutus- ja terveydenhuoltojärjestelmään jne.

Kulttuurinen (cultural) integraatio on muutosprosessi; arvojen, asenteiden, tietojen ja käyttäytymismallien tarkastelua ja mukauttamista suhteessa uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

Vuorovaikutuksellinen (interactive) integraatio tarkoittaa pääsyä mukaan sosiaalisiin verkostoihin; ystävien saamista, yhdistyksiin tai muihin yhteisöihin liittymistä yms.

Samaistuva (identificational) integraatio on subjektiivisen yhteiskuntaan samaistumisen ja kuuluvuuden tunteen rakentumista.

Toisen ryhmäkerran kuulumiskierroksella miesten puheissa ja toiveissa korostui rakenteelliseen integroitumiseen liittyvät tekijät. Eväitä kaivattiin etenkin työhön ja opiskeluun liittyvissä asioissa:

”puhutaan vähän.. työstä. Että miten saadaan.. työharjottelu tai ke-sätöitä tai jotain”

Työ näytti olevan miehille tärkeä integroitumisen väline:

"pitää olla ammatti muuten on vaikeaa [Suomessa]",

ja se auttoi monella tasolla yhteiskuntaan kiinnittymistä:

"mä opin paljon sanoja siellä [harjoittelussa].. monta sanaa. Ja mä opin vähän Suomen kulttuurikin".

Monen miehen puheessa työn tekeminen tai tekemättömyys määritteli ihmistä ja oli avain kantasuomalaisten hyväksyntään – kuten eräs miehistä kertoi kohtaamisesta suomalaisen kanssa ja ensivaikutelmasta:

"esimerkiks ensi kerran kun sinä katsot että et tiedä minä olen töissä vai ei"

Ryhmätoiminnan keskiössä oli kulttuurisen integroitumisen vahvistaminen. Kulttuurin ymmärtäminen oli esillä myös miesten toiveissa toisen ryhmäkerran aikana. Alussa toiveet olivat varsin yleisluontoisia:

"haluun tietää enemmän Suomen kulttuurista"

Miehet halusivat paitsi saada tietoa Suomesta, myös ymmärtää miksi jotkut asiat ovat täällä eri tavalla ja miten nykytilaan on päädytty:

"miten tää on niinku suomessa.. mistä se on niinku.. tullu tällanen systeemi [sekä nainen että mies tekevät kotitöitä]", "kuka.. oks se valtio niinku.. päättäny niin et naisetki menee töihin". (5. ryhmäkerta)

Ryhmäläiset olivat avoimen kiinnostuneita uudesta kotimaastaan, mutta he uskalsivat olla myös kriittisiä suomalaisuutta ja Suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Miesten mielestä moni asia oli paremmin heidän entisissä kotimaissaan: niitä muisteltiin lämpimämpinä maina niin ilmaston kuin ihmistenkin suhteen. Kiireetömyys, ystävällisyys ja yhdessäolo mainittiin asioita, joista suomalaiset voisivat ottaa oppia. Jotkut kritisoivat myös suomalaisia perhe-elämään liittyviä käytäntöjä; ihmeteltiin esimerkiksi miksi lasta ei saa Suomessa kurittaa fyysisesti:

"ohjaaja1: ja joku kysy ryhmässä meidän ryhmässä puhuttiin siitä että onko se hyvä asia että suomessa se [fyysinen kurittaminen] on kielletty

o1: mitä te ajattelette onko se hyvä vai huono asia

mies2: huono

o1: okei. miksi se on huono

m2: koska silloin ei oo mitään.. kunnioitusta niinku lapset ei niinku kunnioita vanhempiaan" (2. ryhmäkerta)

Miehet arvostivat selvästi omia juuriaan, ja heille oli tärkeää saada kertoa omasta kulttuuristaan. Kun ohjaajat esittelivät kuvakoosteen muodossa Suomen kulttuuria, miehiltä tuli ehdotus, että he voisivat kertoa samalla tavalla omasta kotimaastaan. Idea toteutettiin viimeisellä ryhmäkerralla. Kulttuurisen integraation kaksisuuntainen luonne näyttyi siinä vahvasti ryhmätoiminnassa.

Vuorovaikutuksellista integraatiota tapahtui koko ajan kun ryhmäläiset ja ohjaajat olivat keskenään vuorovaikutuksessa. Myös miesten toiveissa näkyi kiinnostus ja halu tutustua kantaväestöön:

"Mä haluan tietää että [minkälaisia] on Suomen miehet".

Aidoimmillaan vuorovaikutus oli suomalaisen miehen, "Penan", vierailun aikana. Muilla ryhmäkerroilla oli tavalla tai toisella näkyvissä roolien jakautuminen "asiakkaisiin" ja ohjaajiin. Penan keskustellessa ryhmäläisten kanssa oli selvästi aistittavissa vertaisuuden kokemus. Se näkyi muun muassa siinä, että ryhmäläiset antoivat suomalaiselle miehelle käytännön neuvoja parisuhteen ongelmatilanteisiin. Yksilöhaastatteluissa moni mies sanoi, että Pena oli ensimmäinen suomalainen, johon he olivat tutustuneet:

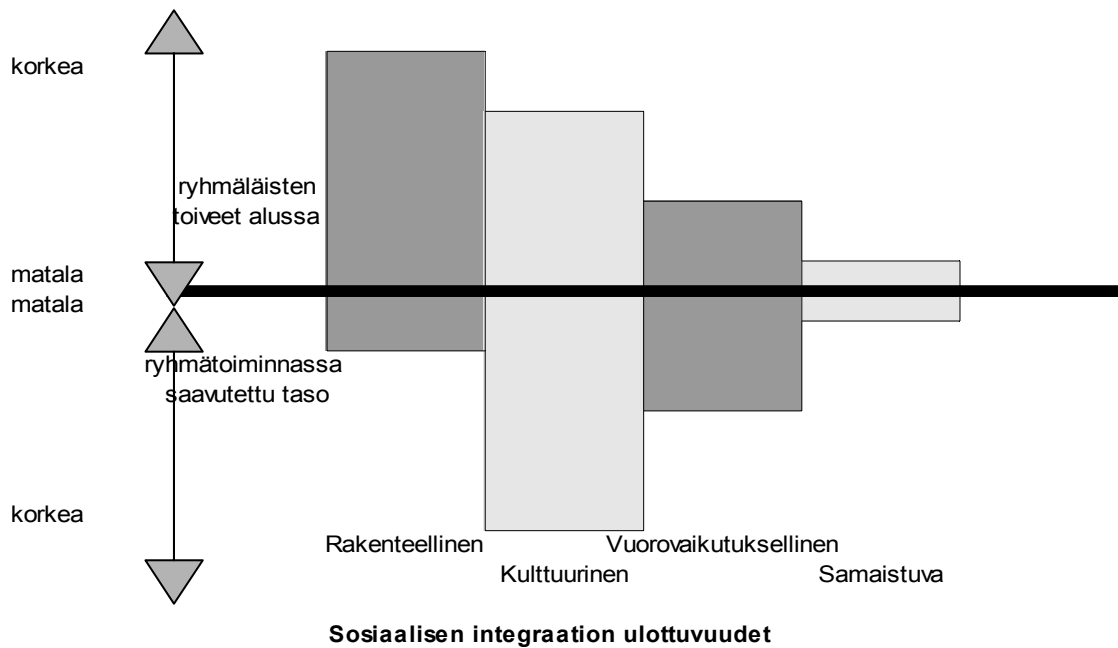
Mika: nii eli.. minkä takii mikä siinä on niinku parasta kuulla suomalaista

mies4: koska.. mulla ei oo ollu ikinä suomalaisen

M: okei

m4: en oo puhunut suomalaisen kanssa hänen elämästä

Alla olevassa kuviossa (kuvio 2) on tarkasteltu ryhmän miesten toiveita suhteessa integraation ulottuvuuksiin ja toisaalta arvioitu tässä ryhmäohjelmassa saavutettua integroinnin tasoa. Ryhmäohjelman edetessä myös miesten fokus siirtyi rakenteellisista kysymyksistä kulttuuriseen ja vuorovaikutukselliseen suuntaan.

Kuvio 2. Ryhmä integroivana toimintana

Ryhmä kokemusten jakamisen paikkana

Vertaisryhmätoiminnan idea perustuu vapaaehtoisuuteen, tasavertaisuuteen ja yhteyden kokemukseen, jonka jäsenet vastaanottavat ja saavat tukea toisilta samassa elämäntilanteessa olevilta ihmisiltä (mm. Heiskanen & Hiisijärvi). Tässä mielessä ei ollut yllättävää, että ryhmän miesten palautteissa yksi ryhmän tärkeimmistä ansioista oli toisten kokemusten kuuleminen.

Mika: miksi sä haluaisit jatkaa

mies2: koska mä.. esimerkiks sul on monia kokemuksia ja kerrot meille et mulla on kokemuksia ja mä voin käyttää sun kokemuksia

Tämä puoli korostui etenkin nuorimmilla ryhmäläisillä, jotka yksilöhaastatteluisa kertoivat jopa tulevansa käyttämään muiden kokemuksia omassa arjessaan:

”tässä meitä ollu 9 henkilöä ja jokaisella ollu oma mieltä silloin mä kuulen jokaisella oma mieltä ja mä ajattelen että jos mulle tulee jotain samoja ongelmia mä ajattelen että kuka on oikeassa siis jos mulla tulee jotain ongelmia mä teen näin mitä hän sanoi”

Vanhempien ihmisten kokemuksia tunnuttiin pidettävän todella suuressa arvossa, niin kuin tästä suomalaiselle (kokeneelle) miehelle esitetystä kysymyksestä voi havaita:

*((tulkkaa)) ”että hän halus kysyä että kun sul on paljon kokemuk-
sia.. ylipäättänsä hän haluaa tietää onko se.. onkse hyvä asia [että]
mennään naimisiin.” (6. ryhmäkerta)*

Penan vierailu ryhmässä oli tärkeä tapahtuma tässäkin mielessä. Häntä arvos-
tettiin ja hänen kokemuksiaan kuunneltiin tarkasti:

*mies9: oli hyvä kokemus.. koska hänellä oli hyvä koulutus korkea..
koulutus*

ohjaaja1: joo

*m9: ja hänen elämänsä oli kokemus hän.. itse selittänyt että roh-
keasti mitä on tapahtunut hänen elämässä.. ja se.. hän.. puhui ihan
oikeesti kaikki se oli hyvä*

*o1: mm.. tarkotatko hän oli oliko hän rehellinen siis sitä.. sitäkö tar-
kotat*

m9: joo sitä hän oli rehellinen puheessa (7. ryhmäkerta)

Perhe-elämän kokemusten lisäksi myös kokemukset vuorovaikutuksesta suo-
malaisien kanssa olivat miehille tärkeä puheenaihe. Niitä jaettiin kahdeksannel-
la ja yhdeksännellä ryhmäkerralla. Ryhmässä kerrotut kohtaamiset olivat olleet
pääosin negatiivisia: oli kohdattu rasistista huutelua, aggressiivista käytöstä jne.
Joku ryhmän miehistä oli huomannut, että omalla asenteella ja käytöksellä on
vaikutusta siihen miten muut suhtautuvat:

*”minun kokemus suomessa ainoastaan sellainen että [jos] itse [..]
sanoo pitää tai täytyy olla.. sellaisia kysymyksiä ei suomalaiset [..]
tykkää.. jos pyydät ja puhut ihan.. kohteliaasti sitten reaktio on aina
parempi” (9. ryhmäkerta)*

Keskustelun edetessä alkoikin löytyä myös hyviä kokemuksia ystävällisistä suo-
malaisista.

Miesten väkivaltakäsitysten muutokset

Koska kyseessä oli väkivaltaa ennaltaehkäisemiseen tähtäävä ryhmä, ohjaajat
joutuivat useasti miettimään, mikä on toiminnan tosiasiallinen tavoite. Mikä eh-
käisisi tehokkaimmin väkivaltaa? Tarvitseeko mitään edes muuttaa vai onko
koko toiminta lähtökohdiltaan tarpeetonta?

Se, että ryhmäohjelman sisältö muuttui todella radikaalisti, johti siihen, ettei väkivaltaa käsitteenä otettu missään vaiheessa kunnolla tarkasteluun. Näin on erittäin vaikea todentaa, että väkivaltakäsityksissä olisi tapahtunut todellisia muutoksia. Jonkinlaisia arvioita toiminnan vaikuttavuudesta miesten väkivaltakäsityksiin voi ja pitää kuitenkin tehdä.

Yksi askel väkivallan ennaltaehkäisyssä on sen tunnistaminen. Monien keskustelujen yhteydessä ohjaajat tekivät selväksi sen mikä on heidän mielestään väkivaltaa. Esimerkiksi lasten kasvatuksessa kunnioitus on normaali elementti mutta väkivaltaa on jos lapsi joutuu pelkäämään vanhempiaan. Samalla tavalla parisuhteessa riidan ja väkivallan erottaa pelko. Asioiden sanoittaminen ja selvittäminen jätti moneen mieheen varmasti muistijäljen, varsinkin jos aihe koettiin jollain tavalla omakohtaiseksi. Seuraava katkelma yksilöhaastattelusta valottaa hyvin sitä, millä tasolla muutosta on ja toisaalta ei ole tapahtunut:

”ennen me emme tiedä että jos tulee joku ongelma ei tiedä mitä pitäisi tehdä ja mä olen nuori ja mun vaimokin on nuori jos meillä tulee ongelmia me puhumme vihaisesti mutta nyt mä tiedän jos tulee ongelmia me puhumme ihan normaalisti selitän hänelle nyt pitäisi tehdä näin.”

Käyttäytymisessä on alettu kiinnittää huomiota toisen osapuolen pelkoon. Siksi riidan aikana ei enää olla vihaisia vaan rauhallisia. Toisaalta lopulta on miehen tehtävä kertoa miten toimitaan. Suomessa asuminen ei ole selvästikään muuttanut kaikkien miesten perheissä kaikkia kulttuurin rakenteita, kuten seuraavassa yksilöhaastattelun kommentissa ilmenee:

”Mika: onks puolisosi oppinu että suomessa saa olla vapaampi mies5: hän tietää mutta meidän kulttuurissa ei oo näin hän tietää että suomessa ja euroopassa nainen on vapaampi kuin [kotimaassa] mutta meidän kulttuurissa on eri tavalla ja aina nainen kysyy omalta mieheltä mitä pitäis tehdä ja saanko tehdä näin”

Suomalaisen arjen ja oman perinteisen kulttuurin yhteensovittaminen ei näyttänyt miesten puheessa helppona yhtälönä. Moni mies oli havainnut, että suomeen muuttaminen oli mm. nostanut naisten asemaa perheessä. Se aiheutti miehissä huolta, kuten tässä ryhmässä esitetyssä kommentissa näkyy:

”jos.. asut vaimon kanssa ja.. yhtäkkiä tulee jotain ongelmia ja.. vaimo voi tehdä kaikkea ilman ku se mies edes tietää mitä kaikkea hän on tehnyt ja sitte.. tajutaan että.. ei oo enää lapsia ei oo enää.. siis hän on hankkinut avioeron ja niinku kaikki.. hoidettu.. ja mies ei tiedä mitään” (5. ryhmäkerta)

Tämä huoli tuntui konkreettiselta ja motivoi miehiä tarkastelemaan omia käsityksiään ja käyttäytymistapojaan. Huolen ilmaistuaan miehet alkoivat oma-aloitteisesti kertoa omista henkilökohtaisista ongelmistaan parisuhteessa. Miehet puhuivat myös heidän lähtökulttuurissaan esiintyvistä ”verhosta”, joka erottaa miestä ja vaimoa. Vaimo ei saa rikkoa verhoa puhumalla miehen yli, vaan hänen pitää olla koko ajan varovainen. Jos verho rikkoutuu miehellä on oikeus turvautua väkivaltaan. Avioliiton voi kuitenkin pelastaa. Perheen kriisitilanteissa korostui suvun tärkeys. Avioero tuntui todella pelottavalta ja häpeälliseltä asialta, mutta sen mahdollisuus tiedostettiin.

”myöskin niitten vanhemmat vaimon ja miehen niinku isä ja äiti jos.. asuu lähellä niillä on tosi tärkeä roolikin että jos näkee että ne on eroamassa sitten ne pitäis niinkun.. puhuu.. et mistä on.. ongelma mikä on ongelma että ne.. sovittaa” (5. ryhmäkerta)

Tämä oli ensimmäinen ja ainoa kerta kun ryhmäkeskustelussa saavutettiin näin henkilökohtainen taso näin vaikeassa aiheessa.

Suomalaisen miehen, Penan, vierailu ajoittui edellä kuvaillun kerran jälkeiseen ryhmätapaamiseen. Ajoitus oli hyvä: saatiin suomalaista perspektiiviä väkivalta-, ja avioerokeskusteluun. Pena kertoi rehellisesti että oli käyttänyt väkivaltaa, ymmärtänyt tehneensä väärin ja hakenut apua väkivallan käyttöön, vieläpä hyvällä menestyksellä. Tämä lisäsi avoimuuden kulttuuria ryhmässä ja oli todiste siitä, että myös suomalainen, hyvin koulutettu, älykäs mies voi käyttää väkivaltaa perheessä. Penan vierailu näkyi muun muassa siinä, että lähes jokainen miehistä kertoi yksilöhaastattelussa tietävänsä nyt mistä saa apua, jos perheessä tulee ongelmia. Konkreettinen todiste siitä, että muutosta miesten käsityksissä ja vastuunotossa on tapahtunut, on se, että ryhmän miehistä kaksi on tullut vapaaehtoisesti yksilökäynnille keskustelemaan oman perhe-elämänsä haasteista.

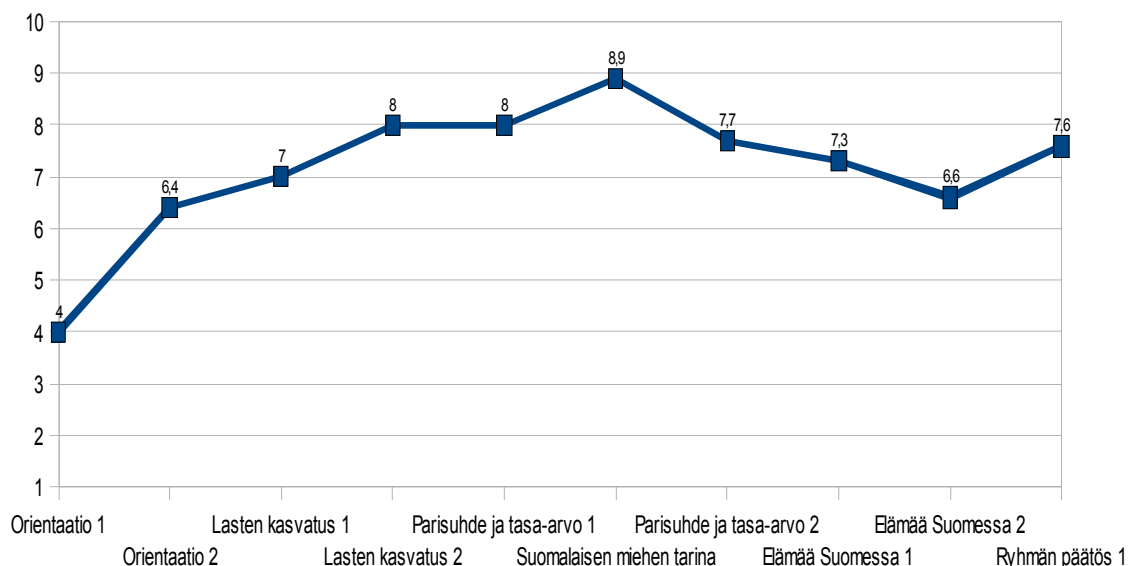
Henkilökohtaisiin positiivisiin kokemuksiin päästiin parhaiten käsiksi ehkäpä lasten kasvatusteemojen aikana. Sivulla kolme esiteltyjä arjen kasvatustilanteita

mietittäessä moni mies alkoi peilata niitä omaan elämäänsä: mitä minä tekisin vastaavassa tilanteessa? Miehet keksivätkin runsaasti todella hyviä omassa elämässä hyväksi koettuja ratkaisuja. Tällainen positiivisten toimintamallien vahvistaminen on varmasti ennaltaehkäisevän toiminnan ydinaluetta.

Lopuksi

Konkreettisin palaute ryhmäkertojen toimivuudesta saatiin miehiltä itseltään. Kymmenennellä ryhmäkerralla miehiä pyydettiin antamaan arvosana eri kertojen hyödyllisyydestä (ks 4. ryhmän päätös).

Arvosanojen keskiarvoissa (kuvio 3) näkyy hyvin toiminnan kehittyminen nihkeän alun jälkeen. Huippukohtana miehet kokivat suomalaisen miehen vierailun. Se ei tullut yllätyksenä, yhdistyihän siinä kaikki ryhmän merkitykselliset puolet – ystävyys, suomen kulttuuri ja kokemusten jakaminen. Vierailu oli integroivaa vertaistukea parhaimmillaan.

Kuvio 3. Ryhmäläisten antama arvosana eri ryhmäkertojen hyödyllisyydestä

Toinen mielenkiintoinen huomio on 8. ja 9. ryhmäkerralle annetut varsin alhaiset arvosanat. Vaikka miesten toisen ryhmäkerran toiveissa korostui suomalaisen lainsäädännön, työelämän ym. rakenteellisten asioiden käsittely, ne kerrat, jolloin niitä varsinaisesti käsiteltiin, saivat arvosanoikseen vain 7,3 ja 6,6. Toisin sanoen keskustelut perhe-elämän kokemuksista olivat miesten mielestä loppu-

jen lopuksi mielenkiintoisempaa ja hyödyllisempää sisältöä. Ohjaajat voivat koota vertaisryhmän, mutta ryhmän anti tulee ryhmältä itseltään.

Lopuksi täytyy mainita, että vaikka ryhmä koostui ulkoisesti homogeenisestä maahanmuuttajamiesryhmästä, ryhmäläisten mielipiteet ja käsitykset perhe-elämästä, miehenä ja naisena olemisesta ja väkivallasta olivat keskenään hyvinkin erilaisia – varmasti yhtä erilaisia kuin kantasuomalaisista kootussa ryhmässä. Ryhmässä oli, erään ryhmäläisen sanoin, kahdeksan miestä ja kahdeksan mielihoidettua. Toisen ihmisen kunnioitus ei pohjimmiltaan ole kulttuurisidonnainen asia.

Lähteet

Hautamäki, Jari 2010. Selonteko Lyömätön Linja Espoossa -toiminnasta vuodelta 2009

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (EUROFOUND) 2006. Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities. Viitattu 13.3.2010

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>

Heiskanen, Tuula & Hiisijärvi, Seija. Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. Viitattu 13.3.2010 <http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu 2006. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakotiry

Liite 2. Teemahaastattelun runko

0 HAASTATELTAVAA KOSKEVAT TAUSTATIEDOT

1. Kuinka vanha olet?
2. Onko sinulla kumppania (jos on, kumppanin ikä, kuinka kauan olette olleet yhdessä)
3. Onko lapsia? (jos on, määrä ja iät)
4. Keitä muita perheeseesi kuuluu?
5. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

A. ARVIO RYHMÄTOIMINNASTA

1. Miksi halusit jatkaa ryhmässä?
2. Minkä arvosanan annat jatkoryhmälle (1-10)?
3. Perustelut arvosanalle (hyvät puolet)
4. Perustelut arvosanalle (huonot puolet)
5. Oletko kertonut ryhmästä muille? Millaisia asioita kerroit?

B. ARVIO RYHMÄN VAIKUTUKSISTA

1. Meidän tavoite oli ennaltaehkäistä väkivaltaa. Mitä se mielestäsi tarkoittaa?
2. Kuinka hyvin onnistuimme (1-10)?
3. Perustelut (väh. 3 asiaa)
4. Mitä olet oppinut/oivaltanut/ymmärtänyt aiheeseen liittyen?

C. TULEVAISUUS

1. Jos järjestämme Dusti-kolmosen, haluaisitko jatkaa?
2. Miksi?
3. Miten kehittäisit ryhmää? (Mitä aiheita, keitä mukana, miten aiheita käsiteltäisiin?)